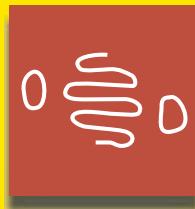

KULTURA MIRA

BROJ 01 / GODINA 01

OSIJEK, 06 / 2000

> POŠTUJ ŽIVOT <

> ODBACI NASILJE <

> DIJELI S DRUGIMA <

> SLUŠAJ KAKO BI RAZUMIO/RAZUMJELA <

> ČUVAJ PLANETU <

> OTKRIJ SOLIDARNOST <

SADRŽAJ

- 3 NEKA MIR BUDE U NAŠIM RUKAMA**
Uvodnik glavne i odgovorne urednice dr. Katarine Kruhonja
- 4 INTERVIEW S DR. KATARINOM KRUHONJA**
Razgovor vodila Margareta Ingelstam
- 7 MIROVNI TIMOVI I RAD U ZAJEDNICI**
Ranka Jindra
- 10 SLUŠAJ KAKO BI RAZUMIO/RAZUMJELA**
Projekt slušanja: Osijek, Beli Manastir, Berak, Tenja - autorice Sonja Stanić i Vesna Lierman
- 14 PROJEKT SLUŠANJA U BOSANSKOJ POSAVINI**
Stribor Uzelac Schwendemann
- 16 ŽENE I KULTURA MIRA**
Jelena Maras
- 18 ISKLJUČENJE I ZAGRLJAJ**
Prikaz knjige Miroslava Volfa - autor Željko Porobija
- 20 DANI KULTURE MIRA 2000.**
Najava
- 22 CRTICE IZ MIROVNJAČKOG ŽIVOTA**
Vesna Lierman, Milena Dragišić, Vesna Teršelić
- 26 IN MEMORIAM MARINA CEE**
Katarina Kruhonja

KULTURA MIRA

Časopis Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek

Kultura mira je časopis Centra za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka, koji se izdaje u suradnji sa partnerskom organizacijom Lice mira - Centar za kulturu mira i ljudska prava iz Slavenskog Broda. Svi tekstovi koje objavljuje Kultura mira mogu se slobodno prenositi.

IZDAVAČ

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava
- Osijek, Županijska 7
HR - 31000 OSIJEK
Croatia

tel/fax: +385 31 206 886

+385 31 206 889

Ured za ljudska prava:

+385 31 206 887

E-mail: cmos@zamir.net

web: <http://www.zamir.net/> ~czmos

Glavna i odgovorna urednica:
dr. Katarina Kruhonja

Zamjenica glavne i
odgovorne urednice:
Jelena - Gordana Zloić

Izvršni Urednik:

Stribor Uzelac Schwendemann

Uredništvo: Ranka Jindra (mirovni timovi), Jelena Maras (žene i kultura mira), Biserka Milošević (ljudska prava), Dubravka Božić Begović (edukacija za mir), Milan Ivanović (civilno društvo), Sonja Stanić (program slušanja),

Lektura:

Daliborka Pavošević

Kompjutorska priprema: ep - računalno grafičko oblikovanje, 35000 Slav. Brod, Trg žrtava rata 3, tel./fax: 035/444-183

Tisak: Publikacija *Kultura mira* izdaje se uz potporu *Europske unije* i austrijske vlade

Drage
čitateljice
i čitatelji!

Katarina Kruhonja

Kao i većina ostalih aktivnosti građenja mira u Hrvatskoj, i publikacija **Kultura mira**, izrasta iz rata, iz prinude da želimo, promišljamo i gradimo mir kao temeljnu, egzistencijalnu potrebu. Prvotno je zamišljena kao periodični bilten zajedničkog projekta Centra za mir, nenasilje i ljudska prava i partnerskih organizacija -Izgradnja demokratskog društva temeljenog na kulturi nenasilja -poslijeratna izgradnja mira u istočnoj Hrvatskoj. Ovaj prvi broj započinjemo predstavljanjem tog projekta i njegovog temeljnog pristupa građenju mira -osnaživanje ljudi iz zajednice za aktivan doprinos građenju mira i zajedničke sigurnosti.

Međutim, ne samo ovaj projekt, ne samo mirovni timovi koji ga provode, nego mnoge nevladine organizacije, inicijative, crkve, škole i druge institucije te pojedinci i neformalne grupacije svojom posvećenošću i svojim radom doprinose i trajno će graditi društvo u smjeru održivog mira. Stoga nam je želja da **Kultura mira** postane mjesto gdje će se razmjenjivati, nadahnjivati i bilježiti promišljanja, nastojanja, postignuća i poteškoće svih koji na građenju mira i promociji kulture nenasilja rade u Hrvatskoj i u široj regiji. Te da štivo bude primjereno i široj publici, i posluži širenju kulture mira.

Nalazimo se, naime, u posebnom vremenu i prostoru -prostoru koji je obilježen jednim od najružnijih ratova na tlu Evrope od II. svjetskog rata. Ujedno, to je i vrijeme u kojem sazrijeva i artikulira se vizija održivog mira: vizija društva koje iskoračuje iz razdoblja ratova u kulturu mira - kao nužnost opstanka i preživljavanja ali i kao novum - kreacija koja potiče, okuplja, povezuje, ispunjava pojedince, grupacije, obične ljude i političare - vizija "našeg globalnog susjedstva".

Neka mir bude u našim rukama

Graditi mir u tim okolnostima iz netom proživljene boli masovnih etničkih čišćenja, masakra, silovanja - iz nacionalizma i ksenofobije, iz svih muka koje nosi tranzicija iz totalitarnog društva je, čini se, više nego ikada ranije stvar od općeg civilizacijskog značenja. I napetost između postati objektom i sukreirati - napetost koja i obvezuje i obećava.

Ujedinjeni narodi su 2000. godinu proglasili Međunarodnom godinom kulture mira i početkom desetljeća posvećenog građenju kulture mira i nenasilja za djecu svijeta. Ovom publikacijom se pridružujemo promociji tog svjetskog pokreta - u osobnom životu, u obitelji, na poslu, u svojoj zemlji i regiji - naročito u našoj zemlji i regiji.

Što nama, dakle, znači mir i kako ga graditi? Prije svega znači biti s povrijeđenima i liječiti bol ratnih rana, ali i iskoračiti iz pozicije žrtve; znači prepoznati i cijeniti iskreno domoljublje - bilo da je življeno kao sudioništvo u obrani ili kao antiratni stav, ali i biti spreman distancirati se od i osuditi svaki ratni zločin i ratno profiterstvo (uključujući i profiterstvo "neprofitnih organizacija"); praviti mjesta u svom identitetu i za "onog drugoga" kako bi mogao zaživjeti dijalog i dogovor oko istine i pravde; znači biti solidaran u postizanju socijalne pravde; znači ljubav i brigu prema svemu stvorenom - na takvim temeljima graditi društvo prema

potrebama, željama, zamislama i snazi nadahnuća ljudi.

Nijedan od tih procesa nije lak. Teško je poput rađanja - ni ljubav prema djetetu ne umanjuje strah, bol ni otpor tijela. Skloni smo se opirati procesima koji se kao globalni pomak svijesti i standarda ponašanja počinju primjenjivati na nama - npr. međunarodnom sudu u Hagu koji je prethodnica trajnog međunarodnog suda za ratne zločine. Zašto baš mi, zašto početi s nama?!

A zapravo ovo proživljeno iskustvo i ovaj civilizacijski trenutak traži čak više od spremnosti osuditi svaki ratni zločin - traži spremnost propitati smislenost i legitimnost svakog rata pa i oslobodilačkog, obrambenog, domovinskogPostoje li mogućnosti da se sukob, nepravda, diskriminacija riješe na drukčiji način, nekim drugim metodama i sredstvima - takvim koji umanjuju rizik od prenošenja i nastavljanja spirale nasilja? U novijoj povijesti čovječanstva bilo je pokušaja, i to uspješnih - od oslobađanja Indije od kolonizacije, američkog pokreta za građanska prava crnaca do nenasilnog svrgavanja apartheida i rušenja berlinskog zida.

Treba hrabrosti da bismo si postavili pitanje (ne da nam ga netko drugi postavlja) je li rat bio jedini mogući učinkovit odgovor na Miloševićev agresivni, diktatorski režim i nacionalizam.

Ali takvo si pitanje trebamo postaviti - ne da bismo okrivljavali sebe ili optuživali bilo koga, ili da bismo vrijeđali žrtve i one koji ih oplakuju. Takvo si bolno pitanje treba postaviti (nikako ne prejudicirajući odgovor), i stalno ga trebamo postavljati za svaki rat, za sve ratove i **nakon** svakog budućeg rata - jednostavno iz razloga kako bismo ga počeli postavljati i **prije** svakog budućeg rata - da **mir bude u našim rukama**, i tako razdoblje ratovanja pretvorimo u civilizaciju kulture mira i nenasilja za djecu svijeta.

Ujedinjeni narodi su 2000. godinu proglasili Međunarodnom godinom kulture mira i početkom desetljeća posvećenog građenju kulture mira i nenasilja za djecu svijeta. Ovom publikacijom se pridružujemo promociji tog svjetskog pokreta - u osobnom životu, u obitelji, na poslu, u svojoj zemlji i regiji - naročito u našoj zemlji i regiji. U prvom broju ilustriramo nastojanja kako bi vrijednosti na koje se kultura mira i nenasilja oslanja zaživjele. Neke ćete prepoznati sami, a na neke - kao „**slušati kako bi razumjeli**“ - posebno ukazuje-mo.

Prvi je broj Kulture mira obogaćen i sjećanjima na naše dvije nedavno preminule prijateljice, mirovne aktivistice Jelenu Šantić i Marinu Cee. Njihova su iskrena nastojanja uvelike pridonijela mirovnom pokretu u Hrvatskoj i u cijelom ratom zahvaćenom području nekadašnje Jugoslavije te postala dio trajne baštine kulture života, dijaloga i zagrljaja.

Katarina Kruhonja

Interview s dr. Katarinom Kruhonja

Vrijednosti, stavovi i kvalitete za odabir mirovnih radnika za rad u kriznim područjima i područjima sukoba

Margareta Ingelstam

Dvadesetčetiri osobe – Hrvati, Srbi, Bošnjaci i međunarodni volonteri – koji su prošli edukaciju i trening od deset tjedana – rade u pet mirovnih timova u ruralnim područjima istočne Hrvatske na poslijeratnoj izgradnji mira i obnovi multietničkih zajednica (Tenje, Dalj, Vukovar, Beli Manastir, Berak, Popovac, Okučani). Većina ih se u rad uključila bez prethodnog iskustva rada u mirovnim organizacijama. Nakon godine dana rada u zajednicama mirovni timovi su postali prepoznatljivo i vidljivo mjesto susreta, razmjene, poticaja i osnaživanja. Sami se mirovni radnici osjećaju puno sigurnije - početna nesigurnost i nejasnoće prerastaju u uvjerenje da je posao koji rade smislen i društveno koristan, a da ujedno vide mogućnost osobnog rasta i napretka. Identitet mirovnog radnika dobiva svoje konture i legitimitet. Razgovor je vodila **Margareta Ingelstam**, iz Saveza crkava Švedske, autorica edukativnog programa Osnaživanje za mirovnu službu po kome je provedena obuka mirovnih radnika. Intervju je objavljen u knjizi *Field Diplomacy (Diplomacija na terenu)*.

MI: Imate različita iskustva rada u situacijama u kojima je dominiralo nasilje?

KK: Da, počeli smo kao mala grupa ljudi za vrijeme rata, koji su ratnim iskustvom bili potaknuti da istražuju putove koji iz kulture nasilja vode ka kulturi mira i nenasilja. U početku, 1991. godine, to je prvenstveno bio rad na sebi - pomoć i međusobna pomoć u odupiranju logici nasilja i liječenju ratnih trauma. Zatim smo počeli pomagati drugima iz svog okruženja, prognanicima, populaciji pogođenoj ratom i u isto vrijeme otvarati komunikaciju preko granice sukoba - naš doprinos rješavanju sukoba na miran način koji se i dogodio u procesu mirne integracije istočne Slavonije i Baranje. Tada smo bili vrlo aktivni u pomoći pri povratku i ostanku, pri otvaranju prvih komunikacija. Također, značajno iskustvo koje imamo je vezano uz pomoć koju smo dobivali od međunarodnih volontera. I konačno, sada mi, kao mirovni timovi dolazimo u manja ruralna mjesta u ratom zahvaćenom području istočne Hrvatske kao "pomagači" u procesu poslijeratne izgradnje mira i zajednice.

MI: Što ste naučili?

KK: Jako je važno imati viziju. Mi se okupljamo oko vizije društva koje će biti građeno i motivirano iskustvom samih ljudi, njihovih postojećih problema i potreba, njihovog znanja o alternativama nasilju (ne samo ratnom nego i strukturalnom kao što je npr. totalita-

rizam ili profitna logika razvoja) i njihovoj volji za kreiranjem društva po njihovim zamislima. Ako tu viziju iskažete na način da ona postane jasna i razumljiva, ona postaje moćna pokretačka snaga u radu. Tada je potrebno oblikovati osobnu i zajedničku misiju - što to ja ili mi možemo i želimo učiniti na ostvarenju te vizije - i pronaći ljude koji bi se priključili i posvetili toj viziji.

MI: Kako ste odabirali ljude za rad u mirovnim timovima?

KK: Želim napomenuti da svaka osoba ima kvaliteta koje su vrijedne i

posvećenosti, motivacijama, iskustvu, edukaciji, treningu i vještinama, o vrijednostima, stavovima i osobnim kvalitetama. Ako postoje preporuke, kontaktiramo s osobama koje su ih dale. Nakon toga slijede pojedinačni intervjui i odabir onih koji će proći seminar. U idealnom slučaju - ako si to možete priuštiti - konačne odluke donose zajedno, nakon dužeg pripremnog tečaja, osobe koje rade na projektu i prijavljene osobe.

MI: Kao dio procesa odabira prvo ste spomenuli posvećenost i moti-

Svaka osoba ima kvaliteta koje su vrijedne i ako se prepoznaju, ako im se da prostora za razvoj i potpora, one izrastaju i postaju nositelji kreativnog procesa.

ako se prepoznaju, ako im se da prostora za razvoj i potpora, one izrastaju i postaju nositelji kreativnog procesa. Mi smo se našli u posebnoj situaciji jer smo se odlučili na izuzetan izazov društvene inovacije - sveobuhvatan i sistematičan pristup poslijeratnoj izgradnji zajednice u putem mirovnih timova. To zahtijeva i izuzetne ljude. Bilo je neophodno je uložiti puno vremena i energije u proces odabira.

Koristili smo obrazac za prijavu u kojem su kandidati i kandidatkinje imali mogućnost iskazati sve o sebi, svojoj

vaciju. Postoje li neke motivacije koje bi teško prihvatili?

KK: Postoje ljudi koji pokušavaju pobjeći od svoje prošlosti. Možda traže priliku da se izliječe "radom za mir", ili traže prihvaćanje koje ne mogu naći u svojoj grupi. Ili bi, izlažući se opasnosti, možda željeli postati heroji. Ili imati dobru referencu u osobnoj profesionalnoj karijeri. U poslijeratnim ili kriznim okolnostima koje su uvijek povezane i uz gospodarsku krizu, česta je motivacija čisto egzistencijalna, zaposlenje.

MI: Kakva se posvećenost i moti-

vaciju traži?

KK: Potpuno sam svjesna da su profesionalno iskustvo i vještine jako važni. Pa ipak, vjerujem da je posvećenost najvažnija. često upravo motivacija određuje hoće li akcija biti uspjeh ili promašaj.

Korijen riječi posvećen je "svet" i govori sam za sebe. Označuje osobu koja je spremna za davanje, osobu koja uzima od sebe da bi dala drugom. Za mene posvećenost znači biti spreman podijeliti svoje vrijeme, energiju i materijalne izvore za svrhu koja je u vezi s ljudima, zajednicom, društvom. Vjerojatno se radi toga za rad na izgradnji mira koristi sve češće riječ "služba" – služenje za razvoj i mir. Zadatak i naših mirovnih timova je pomoći ljudima pri istraživanju njihovih osnovnih potreba, podržati komunikaciju i suradnju među različitim etničkim i vjerskim grupama i osnažiti ljude da sami dovedu do društvene promjene koju traže.

MI: Postoje li neke osnovne vrijednosti i stavovi koji bi se trebali očekivati od svih mirovnih radnika?

KK: Očekuje se posvećenost nenasilnoj društvenoj promjeni i participatornoj demokraciji. To uključuje poštovanje svakog ljudskog bića – bez diskriminacije na temelju spola, vjere, rase, etničkog nasljeđa, nacionalnosti - i uvjerenje da svaka osoba ima udjela u istini i da je dio rješenja sukoba. Također smatram da je važna otvorenost za učenje i traganje za istinom, stremljenje k otvorenosti i jasnoći u razumijevanju i radu, te samodisciplina i odgovornost. Naime, posvećenost znači i obvezujuću izjavu koju osoba daje samoj sebi, u skladu s vizijom i misijom, a za dobrobit zajednice. Vjerujem da bi ponašanja i pravila koja izrastaju iz takve posvećenosti, a bez krutih pravila izvana, mogla pridonijeti značajnim društvenim promjenama.

MI: Što mislite kada kažete da ponašanje mora biti u skladu s vizijom i misijom?

Kao filozofija ili principijelno stajalište prema životu, nenasilje izražava uvjerenje da su istina i ljubav moćne društvene snage koje bi trebale biti temeljem svih naših interakcija s ostalim članovima ljudske zajednice i sa samom zemljom

KK: Ako radite u spasilačkom timu u kriznom području gdje se ljudi smrzavaju i gladuju, nećete se oblačiti u skupu odjeću i jesti skupu hranu. Ako sudjelujete u procesu mirovnog posredništva i

pomirenja potrebno je raditi i na svojim osobnim sukobima i na sukobima u svojoj organizaciji.

MI: U ranim devedesetima, kada ste se Vi i vaši suradnici nalazili

Za mene posvećenost znači biti spreman podijeliti svoje vrijeme, energiju i materijalne izvore za svrhu koja je u vezi s ljudima, zajednicom, društvom

unutar ratnog područja, tražili ste potporu izvana?

KK: Da, i dolazili su k nama.. Traga su ostavili oni koji nisu došli s gotovim rješenjima, već koji su pažljivo slušali i željeli istraživati našu situaciju i

potrebe. Pravim su pitanjima pomogli da steknemo povjerenja u svoje prosudbe, da učimo iz iskustva kojima smo bili izloženi i da sami tragamo za mogućim rješenjima problema. Pomogli su nam da ne ostanemo zarobljeni u ulozi žrtve. Takav njihov odnos prema

osjećajima. Osoba može biti vrlo dobra u intelektualnoj analizi ali, ako je nezrela, područje sukoba nije pravo mjesto za nju. Osoba je zrela kada posjeduje određenu razinu samosvijesti,

kada se poštuje ili ima povjerenje u samu sebe, kada zna kako donositi odluke samostalno, bez potrebe oslanjanja na autoritete, kada preuzima na sebe odgovornosti u grupi imajući na umu potrebe drugih, kada nije zarobljena svojim percepcijama i ponašanjima nego je sposobna otvoriti se i biti fleksibilna prilagođavajući se postojećim uvjetima. Zrela osoba je svjesna načina na koji se ljudske percepcije iskrivljuju pod utjecajem ljutnje, straha, mržnje ili drugih snažnih osjećaja do kojih dolazi u sukobu i kada je sposobna nositi se s tim osjećajima – i svojim i tuđim. Zrelost također uključuje sposobnost i vještinu komunikacije, iznad svega sposobnost slušanja.

MI: Sve su ove sposobnosti i preduvjeti za vještine pri radu na preobrazbi sukoba.

KK: Naravno, rad u području sukoba zahtijeva te vještine i mnoge druge, npr. vještine vođenja (facilitiranja) i organiziranja. Ipak, nerado naglašavam potrebu za posebnim vještinama na uštrb osobnih karakteristika i vrijednosti, životne filozofije koja je istinski temelj za mirotvorstvo. Kao filozofija ili principijelno stajalište prema životu, nenasilje izražava uvjerenje da su istina i ljubav moćne društvene snage koje bi trebale biti temeljem svih naših interakcija s ostalim članovima ljudske zajednice i sa samom zemljom. Nenasilan rad na preobrazbi društva ispunjenog nasiljem je sistematičan rad na promjeni stavova i percepcija ljudi, kao i iznalaženje novih mogućnosti življenja i djelovanja.

MI: Znam da vjerujete u izgradnju i njegovanje osobnih odnosa u Vašem mirovnom radu.

KK: Od najveće je važnosti održati ljudski kontakt. Ako se taj kontakt ne održi, vrlo je lako osjetiti se povrijeđenim, misliti da toplina i povjerenje koje smo osjećali nisu stvarni. To nam oduzima vjeru u ljudskost. Raditi na potpori i osnaživanju može se usporediti s usvajanjem djeteta. Dijete unosi "svoj svijet" u novu obitelj – dijete

nama doživljavali smo kao poštovanje i uvažavanje, to nas je osnaživalo.

MI: Ovakvo ponašanje odaje priličnu zrelost. Što je zrelost?

KK: Zrelost je usko povezana s

mijenja cijeli život obitelji – nikada više neće biti isto. Imali smo sreću sresti ljude iz sigurnijeg dijela svijeta koji se usuđuju upustiti u takvu zajedničku dugoročnu avanturu s nama iz područja sukoba. Njegovamo trajna prijateljstva koja mi daju nadu i već prisutan okus povezanosti preko granica država i kultura. Kroz to postajemo sposobni i sami učiniti takav iskorak - biti nekom potpora.

MI: S druge strane, kaže se da oni koji rade kao posrednici u područjima sukoba trebaju biti nepristrani. Mislite li i Vi tako?

KK: Ne, ja ne mislim tako. Biti nepristran znači ne stati ni na čiju stranu, znači držati se na izvjesnoj distanci kako bi mogli biti objektivni. Ja vjerujem u suosjećanje i uključivanje. Moje je iskustvo da je takav stav čak djelotvorniji za dublje razumijevanje situacije.

Držim da uloga posrednika ili „treće strane“ ne treba biti neutralna nego ključno aktivna. Ona treba biti pomirilište. To znači: uz tebe sam, osjećam s tobom, ali ne isključujem druge zbog toga. Žrtva zna da je potpuno shvaćena i da je nepravda koju je ona doživjela prepoznata. Pri tom nasilnik nije od posrednika isključen (ali se ne zanemaruje ili umanjuje ono što je učinjeno žrtvi, dapače, drži se otvorenim). Tako posrednik u svom identitetu stvara prostor u kome se mogu sresti i žrtva i nasilnik. Tu može otpočeti proces oslobađanja i dogovaranja oko istine i pravde, pokajanje, oprostjenje i eventualno pomirenje.

MI: Možete li istaknuti još neke stavove ili sposobnosti važne za rad na miru i razvoju?

KK: Vrlo je važno uvjerenje da se mi sami i ljudi s kojima radimo mogu promijeniti. Osoba koja je to i doživjela, koja ima iskustvo oslobađajuće promjene ili koja je bila osnažena posjeduje veličanstvenu sposobnost za rad u teškim situacijama.

Jednom prilikom nam je Adam Curle, mentor i prijatelj Centra za mir, i iskusni medijator, pričao kako se pripremao za opasan sastanak s vrlo okrutnim masovnim ubojicom. Proveo je mnoge sate pripremajući se kako bi ga bio sposoban vidjeti kao ljudsko biće vrijedno suosjećanja, kako bi bio sposoban vjerovati njegovim mogućnostima za pomak k pregovorima i mirnoj preobrazbi sukoba.

Tijekom ovog desetljetnog rada ususret miru naučili smo da je moguće od nesigurnosti doći do samopouzdanja, od osjećaja bezvrijednosti do dostojanstva, od nepovjerenja do povjerenja,

od krivnje do oprost, od mržnje do pomirenja, od straha do ljubavi. Također smo naučili da ne treba proteći cijeli život da bi došlo do tih promjena. Iako je to proces koji zahtijeva vrijeme, sigurno je da vrijeme samo po sebi nije dostatno. Na tom procesu treba svjesno raditi. Kolektivno iskustvo Centra za mir to potvrđuje i ujedno predstavlja izazov. Ono poziva na osviješten angažman i na osobnoj, ali i na društvenoj razini.

MI: Drugo pitanje je kako se nosite s potrebom za određenim stupnjem sigurnosti kada mobilizirate mirovne radnike za rad u potencijalno rizičnim (nasilnim) područjima ili situacijama?

KK: Odgovorna organizacija mora osigurati informacije o razini rizika i predvidivom razvoju situacije. Ona je također odgovorna za rad na mini-

i edukacija”. Kakvu promjenu možete postići kroz edukaciju?

KK: Edukacija i trening su, u ključu psiho-socijalni razvoj, ključni elementi u cijelom našem radu. To je od najveće važnosti za mirovne timove i predstavlja neprekidan proces učenja i osnaživanja za sve uključene. Biti osnažen znači prepoznati osobnu snagu za preuzimanje života u svoje

Osoba je zrela kada posjeduje određenu razinu samosvijesti, kada se poštuje ili ima povjerenje u samu sebe, kada zna kako donositi odluke samostalno, bez potrebe oslanjanja na autoritete, kada preuzima na sebe odgovornosti u grupi imajući na umu potrebe drugih, kada nije zarobljena svojim percepcijama i ponašanjima nego je sposobna otvoriti se i biti fleksibilna prilagođavajući se postojećim uvjetima

miziranju rizika time što neće odabrati ljude s pogrešnim motivacijama, koji bi mogli povećati rizik. Kada je prijavljena osoba primila sve informacije i kada je primljena na projekt, na njoj je da donese konačnu osobnu odluku.

MI: Spomenuli ste vrijednosti, stavove i osobne karakteristike koje mislite da bi trebali imati mirovni radnici koji će raditi u područjima sukoba. Većina osoba nema sve te darove ...

KK: Naravno. Zato je važna stalna poTPORA, dodatna obuka, mentorstvo i timski rad. U timu je moguće međusobno se nadopunjavati i oslanjati jedan na drugoga. To treba uzeti u obzir pri formiranju timove.

MI: Prije nego što smo se upoznale čitala sam članak o Centru za mir koji je tek bio osnovan. Pitali su Vas što je najvažniji dio rada. Odgovorili ste:”edukacija, edukacija

ruke. Za to je osobi potrebno znanje činjenica o situaciji i vještine. Samopouzdanje se stiče korištenjem vještina. Sve je to važno da bi se moglo razumjeti situaciju, što je trebalo učiniti, i što osoba sama može učiniti kako bi pobjegla iz stupice opresije i time utjecala i na svoj život i na zajednicu.

Osnovni pristup ovog projekta - poslijeratna izgradnja društva temeljenog na kulturi nenasilja putem rada mirovnih timova oslanja se na taj pristup: iskustvo onih koji su osnaženi posredovati kroz edukaciju i mentorstvo članovima mirovnih timova; da bi oni to isto činili mještanima u mjestima koji rade, da bi potaknuti i osnaženi mještani činili to svojim sumještanima. Tako se plete vez ljudske povezanosti u zajednicu koja postaje otpornija na nasilje i sve blagotvornije okruženje za održivi rast pojedinca i zajednice.

IZGRADNJA DEMOKRATSKOG DRUŠTVA TEMELJENOG NA KULTURI NENASILJA

MIROVNI TIMOVI I RAD U ZAJEDNICI

Ranka Jindra

Projektom *Izgradnja demokratskog društva temeljenog na kulturi nenasilja* Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, proširio je svoju djelatnost na neposredan rad u zajednicama. Pet mirovnih timova, educiranih prvenstveno u vještinama nenasilne komunikacije, već godinu i pol dana rade u zajednicama koje su pretrpile ratna razaranja u Istočnoj i Zapadnoj Slavoniji: Tenji, Dalju, Vukovaru, Belom Manastiru i Okučanima. Osnaživanje civilnog društva u ratom pogođenim zajednicama, izgradnja multikulturalnog društva, trajnog mira, zajedničke sigurnosti i demokracije bazirane na nenasilnom građanskom udjelu - temeljni su ciljevi rada mirovnih radnika. Kako ući u zajednicu? Kako se nositi s brojnim predrasudama i uspostaviti prekinutu komunikaciju među stanovništvom?

Kako početi govoriti o miru i toleranciji ljudima s još uvijek svježim ratnim traumama? Kako im pomoći pri tome i okrenuti ih budućnosti? Sva ta i još mnoga druga pitanja stajala su na početku rada mirovnih timova.

Jeste li se ikada susreli s ovim pojmovima? Zvuče li vam nerazumljivo i nejasno? Uvodimo vas u svijet i rad mirovnih timova, jedno po mnogo čemu novo iskustvo. No, krenimo redom...

Temeljna je ideja ovog projekta poslijeratna izgradnja održivog mira u

ratom zahvaćenom području istočne Hrvatske. Naime, trebalo je iskoristiti šansu koju je regija dobila mirovnim sporazumom i privremenom intervencijom „treće strane“. Za izgradnju i ojačavanje civilnoga društva koje bi trebalo podržati mirovni proces i uspostavu pravne države potrebno je, kao što znamo, duže razdoblje. Stoga su Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek i Institut za život i mir iz Upsale kreirali i provode program izgradnje mira putem mirovnih timova. Oblikovan je da na razini lokalnih zajednica premosti rani period nakon odlaska UN-ove privremene uprave, da pripomogne u sprječavanju težih incidenata, da podrži procese povratka i ostanka te obnove povjerenja i doprinese stvaranju strukture koja će biti nositeljem održivog mira i zajedničke sigurnosti - sigurnosti koja se oslanja na obnovljene ljudske veze.

GRADITELJI MIRA

Ideja mirovnih timova ne seže daleko u povijest. Jedno od ranih iskustava su tzv. mirovne brigade - međunarodni volonteri koji kao zaštitari prate istaknute borbe za ljudska prava u diktatorskim režimima. U zadnjim desetljećima sve češće u krizna područja odlaze mirovni posrednici, treneri za rješavanje sukoba i nenasilni otpor, te razne međunarodne organizacije civilnog društva

Za razliku od dosadašnjih iskustava, naš se projekt temelji na mobilizaciji domaćih, lokalnih ljudi, pojačanih međunarodnim pomagačima.

TKO MOŽE BITI ČLANOM MIROVNOG TIMA?

Riječ je o timu, koji već svojim raznolikim etničkim i generacijskim sastavom članova odašilje snažnu poruku zajednici - da Hrvati i Srbi, stariji i mlađi mogu zajedno raditi za opće dobro cijelog mjesta. Među članovima timova ima i onih koji su iskusili rat na različitim stranama (neki su od njih bili i vojnici). Kako bi mogli raditi zajedno, budući su mirovni radnici tijekom tromjesečne osnovne obuke usuglašavali temeljne vrijednosti i načela, raspravljali o stavovima, stvarali viziju i misiju svojega djelovanja i gradili međusobno povjerenje. Istovremeno su usavršavali vještine koje će im biti potrebne za rad u zajednici - aktivno slušanje, odnošenje sa sukobom, vođenje i organiziranje zajednice. Pripreme su uspjele: oformljeno je pet timova za djelovanje u etnički mješovitim mjestima u koja je započeo povratak - Tenja, Dalj, Beli Manastir, Vukovar, Okučani, te, kasnije, Berak, Popovac i Kneževo. Najnoviji tim iz Slavenskog Broda započinje s prvim koracima ka Posavini.

DJELOVANJE...

Ono započinje od baze, tj. ljudi iz zajednice, a napreduje i zahvaća sve razine lokalne zajednice i cjelokupnog društva. Svjesnim usredotočenjem na javnost, medije i prekograničnu suradnju učinci djelovanja mirovnih timova sežu i šire od regije istočne Slavonije - na nacionalnu razinu i prema Bosni i FRJ.

Zajedno s uredima (službama) za

pravnu pomoć, projekt je značajno pridonio sigurnosti u području i izgradnji civilnog društva, te podizanju građanske svijesti (primjerice, neočekivano visok izlazak na parlamentarne izbore!)

PRVI KORACI

Kako ući u zajednicu? Kako se nositi s brojnim predrasudama i uspostaviti prekinutu komunikaciju među stanovništvom? Kako početi govoriti o miru i toleranciji ljudima s još uvijek svježim ratnim traumama? Kako im pomoći pri tome i okrenuti ih budućnosti? Sva ta i još mnoga druga pitanja stajala su na početku rada mirovnih timova.

Prvi koraci bili su odlazak ljudima u kuće, individualni kontakti i razgovori s ljudima. Educirani za takav rad preko projekta slušanja, pružali su ljudima psihosocijalnu podršku, saslušali njihove probleme i čuli njihovu istinu i njihovo viđenje problema u zajednici. Na taj su način utvrdili potrebe pojedinaca kao i potrebe zajednice. Istovremeno, upoznali su stanovništvo sa svojom misijom: zašto su tu i koja je njihova uloga u izgradnji poslijeratne zajednice. Pronoseći ideje mira, nenasilja i tolerancije, mirovni radnici su relativno brzo okupili oko sebe volontere iz zajednice, ljude koji su bili spremni pomoći i podržati njihov rad.

Također, na početku svog rada mirovni radnici su svoju misiju i ulogu predstavili predstavnicima lokalne uprave i samouprave, školama, kulturnim institucijama i predstavnicima crkava, sportskim organizacijama i drugim nevladinim udrugama. Mnoge od tih organizacija i institucija dale su potporu i ponudile suradnju, što je bilo od velikog značaja u nastojanjima da se pokrenu neka događanja, akcije i građanske inicijative.

Iako sve lokalne zajednice u poslijeratnom periodu imaju vrlo slične probleme, svaka od njih ima i mnogo svojih specifičnih problema, ali i različitosti s obzirom na interese i motiviranost samih mještana. Iz tih objektivnih, ali i subjektivnih razloga s kojima su se mirovni timovi morali suočiti, svaki je tim ostvario značajna postignuća, ali u različitim aktivnostima.

Mirovni tim Centra

PROGRAM SLUŠANJARADIONICE.....

Većina aktivnosti počinje s programom slušanja, a usmjerene su na osnaživanje pojedinaca i zajednice. Osnaživanje se provodi putem edukacije - radionički oblik rada. Radionice su vrlo djelotvoran način rada, jer se radi u malim grupama i svatko ima priliku sudjelovati, čuti tuđa mišljenja, a zaključke i odluke donosi sam za sebe. Radionicama se nastoje obuhvatiti svi slojevi zajednice: mladi, žene, povratnici, nastavnici, predstavnici vlasti, raseljena lica, umirovljenici - pripadnici svih nacionalnosti. Voditelji radionica su uglavnom članovi mirovnih timova (oni koji su za to osposobljeni) ili vodeći domaći i strani treneri. Radionice su uvijek tematske i sudionici često postaju malo pokretačko jezgro aktivnosti značajnih za širu zajednicu. Iz radionica su proizašle i organizirane grupe, primjerice ženske grupe (Tenja, Dalj, Okučani), ekumenske jezgre (Tenja, Okučani...), djeca školskog uzrasta pokrenula su časopis « KISS » (Tenja) i sl.

Na edukaciju za rad na kompjuterima ili na poduku iz stranih jezika okupljalo se djece, mladih i odraslih i preko međuetničkih barijera.

TRIBINE...

Osim radionica, edukacija se vrši i putem tribina. Najuspješnije tribine su održane u Okučanima - serija međuvjernih tribina, koje su otvorile dijalog među predstavnicima svih crkava na tom području.

Značajan uspjeh u pokretanju stanovništva u smislu buđenja građanske svijesti, bile su tribine, plakati i brošure za vrijeme predizborne kampanje. Mirovni timovi su organizirali edukaciju građanima o civilnom društvu, o osnovnim načelima demokracije, poticali građane da izađu na izbore i glasuju po svojoj savjesti. U radu s političkim strankama zastupali su ideju slobodnih i poštenih izbora. Provodili su kampanju i edukaciju građana za nadgledanje izbora.

U svim zajednicama gdje djeluju mirovni timovi, organizirali su i tribine o prigovoru savjesti. Edukacija i informacija o Civilnoj vojnoj službi, koja je i Ustavom zajamčena kao mogućnost izbora vojnim obveznicima, bila je neophodna, jer u našoj javnosti nije dovoljno poznata ni jasna.

AKTIVNOSTI IZGRADNJE ZAJEDNICE

Humanitarne i dobrotvorne akcije mirovnih timova imale su za cilj pomoć

ljudima, ali i osnaživanje ljudi u zajednici da pomažu jedni drugima bez obzira na nacionalnost i vjersku pripadnost. (Više o ovim djelatnostima možete pročitati u prilogu o Projektu slušanja).

Organizirani su ljetni kampovi za djecu, izleti za umirovljenike. U autobusu za Bizovačke toplice po prvi put su iza rata i nakon povratka sjedili, pričali a kasnije i zapjevali umirovljenici povratnici i njihovi susjedi.

U mnogim su se mjestima mještani našli u zajedničkim akcijama uređenja okoliša, sadnja drvoreda i cvijeća, skidanja grafita s govorom mržnje... Kroz sve te aktivnosti mirovni timovi stvaraju neutralan prostor u kome dolazi do javne komunikacije između ratom potpuno polariziranih i razdvojenih grupa mještana. Jer tek javnost komunikacije oslobađa od pritiska predrasuda i straha da ćete biti osuđeni i od „svojih“.

Jasno je da ne možemo opisati sve aktivnosti mirovnih timova, jer se njihova suradnja s ljudima iz zajednice svakim danom povećava, pa se i aktivnosti množe.

Posebno smo ponosni na rad i suradnju mirovnih timova sa školama u njihovim zajednicama. Za nas je to svojevrsno priznanje u radu, da radimo – ozbiljno i odgovorno.

KAKO DALJE

Uskoro se završava prva faza rada mirovnih timova. Postavljaju se novi ciljevi i zadaci prema ostvarivanju naše misije. Jedan važan cilj je pred nama. Trebamo raditi na identificiranju i osposobljavanju lidera iz lokalnih zajednica, muškaraca i žena različitih etničkih, nacionalnih i vjerskih pripadnosti koji će nastaviti na organiziran nenasilan način djelovati u sprječavanju nasilja, preobrazbi sukoba i izgradnji održivog mira i razvoja. Možda i kroz formiranje Mirovnih vijeća.

O NAMA SE GOVORI...

Anka Jovanov – ravnateljica OŠ Okučani :

» Podupiremo rad mirovnog tima Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek - PU Okučani u svim mirovnim programima koje provode u našoj Općini.

Isto tako smo zadovoljni njihovom suradnjom sa školom.

I nadalje postoji velika potreba za njihovim radom na ovom području posebne državne skrbi. «

dipl. ing. **Dražen Japundžić** - Načelnik Općine Okučani :

« Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, je nevladina, neprofitna i nestranačka organizacija i kao takova kroz svoje poslanje služi u promicanju

temeljnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih načela, te kroz svoje kreativne metode i Programe na ovom području koje je bilo ratom zahvaćeno možemo pozitivno ocijeniti. Smatramo da će Vaš rad koji se zasniva na temeljnim ljudskim vrijednostima i njihovu unapređenju imati u Okučanima svoju poruku i svrhu. »

Romana Tomašević – Tehnički tajnik MO Tenja

« MO Tenja mišljenja je da je uloga

mirovnog tima koji djeluje u Tenji od velike važnosti za zajednicu, u smislu poticanja, jačanja i podizanja morala stanovnika Tenja.

S obzirom na post-ratno stanje koje je prisutno među ljudima rad mirovnog tima ima bitni značaj pružanja psihosocijalne podrške lokalnom stanovništvu.

Zbog toga smatramo rad mirovnog tima u Tenji korisnim i u interesu stanovništva na ovim prostorima.»

Ranka Jindra

Literatura ili „Tko želi više“

1. <http://www.zamir.net/~czmos>

2. *Opis projekta Izgradnja demokratskog društva temeljenog na kulturi nenasilja - poslijeratna izgradnja mira u istočnoj Hrvatskoj- Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, 31000 Osijek, županijska 7, Hrvatska e.m.pteam@zamir.net*

3. *Izveštaj projekta Izgradnja demokratskog društva temeljenog na kulturi nenasilja za 1998/1999. godinu - Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, 31000 Osijek, županijska 7, Hrvatska e.m.pteam@zamir.net*

4. *Empowerment for Peace Service, A Curriculum for Education and Training in Violence prevention, Nonviolent Conflict Transformation and Peacebuilding, Christian Council of Sweden 1996.*

5. *Peace Monitoring in South Africa, Jonas Ewald, Hakan Thorn, The Swedish UN Association 1994*

6. *Government -NGO Relations in Preventing Violence, Transforming Conflict and Building Peace, Report from Conference in Mariefred, Sweden, 1997.*

7. *Report on a Global Peace Service Consultation, Mary Evelin Jegen, SND 1994.*

8. *Confronting New Challenges, Boutros Boutros- Ghali, Annual Report on the Work of the Organization, 1995.*

9. *Our Global Neighbourhood, Nelson Mandela Oxford University Press, 1995.*

10. *Changing Capacities of Citizens, James Rosenau, Background papre for the Commission on Global Governance, 1993.*

Radionica mirovnog tima

Počeli smo slušajući

S programom slušanja susreli smo se 1993. godine. Mirovni radnik iz USA, Herb Walters, došao je u Osijek i upoznao nas s metodom koju oni koriste u radu pri rasnim sukobima i kao vrlo učinkovito oruđe za okupljanje mještana oko rješavanja zajedničkog problema ili oko akcija za unaprjeđenje kvalitete življenja u mjestu. Prvi put smo tu metodu koristili za rad na tada jednom od najružnijih i tužnijih sukoba u gradu - sindromu „pobjegulje“. Ranjeni grad i njegovo stanovništvo kao da nije željelo prestati ratovati - na metu su došle osobe i poznate i važne, i nepoznate i po političkoj ili drugoj javnoj funkciji nevažne, a koje su izbjegle iz grada za vrijeme ratnih zbivanja. Teško da je tko obilježen takvim nedostatkom domoljublja mogao dobiti natrag svoje radno mjesto. I žene i majke nosile su takav osjećaj krivnje da su nisu usudivale tražiti u povrat stan koji je u međuvremenu nasilno useljen.

Slušači, sve osobe koje su bile u gradu za vrijeme rata (tj. „druga strana u sukobu“ oko teme „napuštanja grada kada su bili najpotrebniji“) intervjuirali su oko 90 osoba, povratnika u grad. Pitali su ih o njihovim osjećajima, o tome kako su se odlučili na odlazak, o vremenu i teškoćama prognoza, o tome što ih je potaklo da se vrate; kako se osjećaju pri povratku, što im je najteže i, na kraju, što oni misle kako se osjećaju oni koji su ostali u gradu; otkuda takvo ogorčenje; što misle da bi oni mogli učiniti da se situacija promijeni.

Već same pripreme bile su učinkovite. Mnogi su slušači izgubili ogorčenje i predrasude prema onima koji su izbjegli. Bilo je upravo ljekovito slušati i moći čuti i „one druge“, njihov dio istine, njihov dio patnje. Mirovni aktivisti uključeni u taj program izašli su puno snažniji, spremniji za rad, a intervjuirane osobe doživljavali su taj razgovor oslobađajućim. Neki su se priključili mirovnoj grupi. U lokalnom dnevnom listu uspjeli smo objaviti jedan članak koji je svojim tonom i sadržajem potpuno odušarao od tada gotovo jednoglasnih optužbi i prijetnji.

Sonja Stanić
koordinatorica
programa slušanja

Osvjedočeni u djelotvornost, metodu smo razradili i odlučili je koristiti kao temeljnu metodu rada mirovnih timova u obnovi života u ratom zahvaćenim područjima istočne Hrvatske. Pokazala se vrlo učinkovitom u ulasku u zajednicu, otvaranju komunikacije i građenju povjerenja između mirovnog tima i mještana, u prorađivanju traume i osnaživanju ljudi da se uključe u aktivnosti obnove zajednice. Do sada smo prov-

eli više od 1200 intervjua. Građeci na rezultatima, mirovni su timovi započeli niz različitih aktivnosti: otkrili što bi mještanima bilo važno da se pokrene i tko bi u tome želio sudjelovati, koje su najveće prepreke kvalitetnijem življenju i kako ih otkloniti; tko je od mještana zainteresiran za edukaciju, nadgledanje izbora ...

MIROVNI TIMOVI I POSLJERATNA

Slušaj kako

Osnovno načelo Programa slušanja temelji se na aktivnom nenasilju, na službi slušanja, tj. na nastojanju ljudi da se međusobno približe i suoče s problemima u duhu povjerenja i istine. Kako se slušači odnose prema intervjuiranoj osobi i kao prema dijelu rješenja, ljudi obično budu ohrabreni da navedu moguća rješenja na čijoj bi realizaciji mogli i željeti i sami sudjelovati te da se priključe radu na rješavanju tih problema. Program slušanja je jednostavan vid interaktivnog istraživačkog pristupa izgradnji mira i zajednice.

Prvi put smo tu metodu koristili za rad na tada jednom od najružnijih i tužnijih sukoba u gradu -sindromu „pobjegulje“

Osnovno načelo Programa slušanja temelji se na aktivnom nenasilju, na službi slušanja, tj. na nastojanju ljudi da se međusobno približe i suoče s problemima u duhu povjerenja i istine. Unaprijed obučeni i pripremljeni slušači koriste strukturirani upitnik. Pitanja i način na koji se razgovor vodi otvaraju prostor u kome se može govoriti o ratnim traumama, mogu se iskazati snažni osjećaji poput tuge, ljutnje ili mržnje, ali u kome se i osvještavaju važne općeljudske vrijednosti na kojima bi mogli graditi budućnost. Nadalje, slušači svojim pažljivim slušanjem i dodatnim pitanjima pomažu da intervjuirana osoba

IZGRADNJA MIRA U ISTOČNOJ HRVATSKOJ

bi razumio/razumjela

artikulira probleme u osobnom životu i u životu zajednice. Kako se slušači odnose prema intervjuiranoj osobi i kao prema dijelu rješenja, ljudi obično budu ohrabreni da navedu moguća rješenja na čijoj bi realizaciji mogli i željeli i sami sudjelovati te da se priključe radu na rješavanju tih problema. Program slušanja je jednostavan vid interaktivnog istraživačkog pristupa izgradnji mira i zajednice.

Danas, više od godine dana rada u lokalnim zajednicama, učinili smo i drugi korak - ohrabрили smo i obučili same mještane da postanu slušači u Tenji, Dalju, Belom Manastiru, Bolmanu, Okučanima, Slavanskom Brodu..., slušati kako bi razumjeli jedni druge.

Predstavljamo vam mirovni tim Tenje

(Vesna Lierman, Igor Đorđević, Ivana Matijević, Tatjana Budač, Tomas Traar)

Analizom prvih rezultata Program slušanja u Tenji uočili smo nekoliko potreba mještana i dobili nekoliko vrlo kreativnih ideja o tome kako doprinijeti osjećaju sigurnosti među mještanima. Na primjer, uvidjeli smo veliki problem socijalno ugroženih obitelji, te starih i nemoćnih mještana. Obitelji osnovnoškolaca govorili su o svom strahu za djecu - srpske obitelji bile su zdvojne što s djecom nakon osnovne škole - upisati ih u Osijek gdje bi po lokaciji trebali ići ali se boje kako će biti prihvaćeni ili u Vukovar koji je dalje ali gdje neće biti u manjini. Povratnici su bili vrlo podozrivi upisati djecu u školu u Tenji jer je to „srpska škola i srpski nastavnici“. Jedan mještananin predložio je da se obnovi šahovski klub koji je prije rata bio multietnički i tako doprinese obnovi pokidanih prijateljskih veza.

Učinili smo ponešto na svakom od problema. Osnajili smo desetak obitelji da djecu upišu u srednju školu u Osijek. Počeli smo raditi radionice sa osmoškolskom djecom. Uključujući se

u školu informatike oko našeg se tima okuplja više od pedesetak djece, radimo na mirovnom odgoju, stvaramo prostore susreta djece bez obzira na etničku pri-

te potrebe treba odgovoriti država, ipak smo odlučili podići razinu svijesti o tome kod samih mještana. Možda oni mogu i žele nešto učiniti!?

Uskršnja prodaja pisanica u Tenji 2000.

padnost. Dozvolili su nam rad u školi i vide veliki napredak u odnosima među djecom. Nedavno smo svi zajedno bili na izletu... Neke su se nastavnice uključile u obrazovanje za mirovni odgoj.

Inicijativa šahovskog kluba bila je pravi pogodak. Danas su ponovno registrirani, okupljaju se, igraju i organiziraju turnire. Pregovaramo da nam pomognu i u radu s djecom - da održe školu šaha za pomladak...

Problem socijalno ugroženih obitelji te starih i nemoćnih posebno nas se je dojmio. Iako je prvi odgovor na to bio u smjeru - mi tu ništa ne možemo, slična je situacija u cijelom Podunavlju, na

Organizirali smo okrugli stol na tu temu. U rad okruglog stola uključili su se gotovo svi ključni ljudi mjesta: svećenici, socijalni radnici, pedagog i ravnatelj OŠ Tenja te članovi različitih udruga koje u ovom mjestu djeluju. Izvijestili smo ih o problemu kako smo ga mi vidjeli slušajući - uvid u to dobili smo zahvaljujući provođenju programa aktivnog slušanja, te čestim obilaženjima i posjetima mještanima.

«Učinimo dobro jedni drugima!»

Nakon tog susreta rodila se ideja o tom kako pomoći socijalno ugroženim obiteljima, starima i nemoćnima, te se krenulo s tom inicijativom.

Ideja je bila osnovati grupu građana iz različitih institucija mjesta koja bi humanitarno djelovala, te pomagala svojim sumještanima koji su u potrebi.

Naročito se angažirao katolički župnik iz Tenje, koji je osnovao grupu mještana iz svoje župe, zatim pravoslavni svećenik iz OŠ Tenje koji je okupio grupu osnovnoškolske djece, te pred-

Piše:
Vesna Lierman

sjednica Matice hrvatskih umirovljenika, koja je također organizirala grupu žena koje će pomagati siromašnima.

U međuvremenu je humanitarna grupa osmislila i moto pod kojim će djelovati: »Učinimo dobro jedni drugima!« Po tome je postala prepoznatljiva u Tenji.

Grupu čini petnaestak osoba različite nacionalne pripadnosti (većina su Hrvati, te jedna gospođa mađarskog podrijetla), od kojih je aktivno njih deset, dok nam se djeca povremeno uključuju i pomažu. Obitelji i osobe koje humanitarna grupa obilazi također su različite nacionalne i vjerske pripadnosti (Hrvati, Srbi, Mađari i jedan Bošnjak).

Rad se humanitarne grupe sastoji od redovitih tjednih posjeta (u paru) obiteljima kojima je pomoć potrebna – prikupljanje odjeće, obuču, primjerice, nabavka kolica za blizance kod obitelji koja ima osmero djece, povremeni odlazak u nabavku starima i bolesnima te pružanje moralne potpore opterećenim mještanima.

Uz tjedne posjete, grupa održava redovite mjesečne sastanke s članovima Mirovnog tima, na kojim se govori o iskustvima s terena te se prave novi planovi.

Grupa je do sada samostalno organizirala niz aktivnosti, primjerice, radionicu za ukrašavanje uskrsnih jaja, koja su se prodavala pred katoličkom crkvom, a za prikupljeni novac su se kupile namirnice i poklončići za djecu.

Cilj organiziranja humanitarne grupe je formiranje inicijative građana koji bi aktivno sudjelovali u rješavanju problema u svom mjestu, te ujedno i bili oni koji će raditi na građenju povjerenja i pomirenja u Tenji. Jedan je od ciljeva i rad s građanima različite nacionalne i vjerske pripadnosti, te osnaživanje građanstva pri rješavanju svojih problema i problema u mjestu.

Svjedočenje jedne članice humanitarne grupe „Učinimo dobro jedni drugima“...

«Provodila sam monoton život od kada sam se vratila u poluobnovljenu kuću u Tenji. živim sama od kada mi je supruga umro.

Nakon jedne sv. Mise prije šest mjeseci, župnik tenjske crkve pitao je vjernike žele li se uključiti u rad u mjestu, pomažući siromašnim kojih je jako puno. Sam početak bio je pun nepoznanica, k tome sam se pitala i kako pomagati ljudima druge nacionalnosti. Bojala sam se

kako ću ući u kuće «one druge strane», te je to za mene bila velika unutarnja borba o kojoj nisam nikome pričala, ali se osjetilo da mnogi koji su nam se priključili osjećaju isto. Potpora mi je bila članica Centra za mir, nenasilje i ljudska prava koja nas je vodila, bodrila, te sama s nama u početku išla na teren. Ja joj znam često reći: »Vesna, Vaš ulazak u moj život potpuno je izmijenio moj način života.»

Zadovoljstvo što mogu biti od koristi potrebitima, mojim bližnjima, tjeralo me sve više naprijed. Kada sam prvi put došla u obitelj – otac sam, s četvero djece, koja zaista jedno žive – apsolutno nisam razmišljala o tome je li ta obitelj druge nacionalnosti, već sam samo gledala kako im pomoći i saslušati njihove probleme.

Danas je, kada prolazim ulicom, divno vidjeti da me netko srdačno pozdravlja, bez obzira koje etničke pripadnosti bio; kao je divno slobodno i bez predrasuda ući u obitelj u kojoj je stvoreno veliko povjerenje i prijateljstvo. Do prije nekoliko mjeseci to ne bi bilo moguće očekivati od ljudi koji se nisu htjeli ni pozdraviti, a kamoli međusobno popričati.

često se pitam: «Što smo mi uopće pružili tim ljudima?»

Odgovor mi se sam nametne: «Dali smo im svoje povjerenje, mi smo dobili njihovo; stvoreni su uvjeti za moguće pomirenje, za normalniji život; mi, kao grupa, dajući pažnju i potporu tim ljudima dobivamo i sami još više od njih.»

Osobno znam da sam se promijenila i da su predrasude nestale, a to primjećujem i kod ostalih u grupi. Radosna sam i želim da taj rad u Tenji ne prestane, jer je od velike važnosti za sve koji ovdje žive.»

Mirovni tim Beli Manastir: Počeli smo slušajući Romsku zajednicu u Baranji....

Predstavnik tek oformljene Udruge Roma Baranje došao je u svibnju 1999. u mirovni tim Beli Manastir po pomoć - njih oko 2000 koji su ostali u Baranji i žele živjeti u Republici Hrvatskoj su u teškoj situaciji. Rano poraće je za njih još uvijek velika neizvjesnost i opasnost. Za vrijeme rata, dok su živjeli pod srpskom vlašću, neki su od njih bili pripadnici krajinske vojske ili raznih paravojski. Sada su svi opterećeni kolektivnom krivnjom i pritiskom povratnika. Tek uspostavljena hrvatska vlast i policija ne daje im zaštitu, humanitarne organizacije ne daju im pomoć, nemaju dokumenata, bez posla su, bez nade...

Članovi mirovnog tima Beli Manastir, Martina Bukalo, Bojan Lalić, Miroslav Dvornić i Olivera Petrović počeli su odlaziti u romska naselja,

razgovarati s ljudima i provoditi program slušanja, poticati ih da sami učine nešto za sebe. „Važno bi nam bilo da nas policija štiti, a ne obrnuto“, „Općina nam ne daje humanitarnu pomoć a treba nam i imamo pravo na nju“, „Javnost bi trebala znati kako mi živimo“, „ Djeca nam ne idu u škole - na tome bi trebalo poraditi“... Bili su to prvi iskazi potreba i naznake putova rješavanja situacije.

Prvo u pratnji članova mirovnih timova, a zatim samostalno, odlazili su u policiju, u općinu, u Crveni križ. Povezali su se s novinarima, trenutno jedna organizacija snima film o životu Roma u Baranji. Pokrenuli su osnivanje ogranaka svog udruženja u deset mjesta Baranje, u nekoliko mjesta dobili općinske prostorije za korištenje. Priključili su se Danima kulture mira uklanjajući grafitne s porukama mržnje u Bolmanu i Belom Manastiru. Otpočeli su kampanju za uključivanje djece u obrazovni sustav. Na radionici Od vizije do akcije, o strateškom planiranju i demokratskoj organizaciji nevladinih organizacija koja je održana ravno godinu dana nakon prvih slušanja, sudjelovalo je deset članova Udruge Roma Baranje. Dogovorili su se o tromjesečnom planu rada i o načinu funkcioniranja svoje udruge. I - šećer na kraju - pozvali su predstavnike Udruženja Roma Slavenskog Broda i Belišća da kao promatrači nauče ponešto iz njihovog iskustva!! Da, i sudjelovali su na treningu za slušače - sada će oni sami oblikovati i provoditi programe slušanja unutar svoje zajednice i, naravno, preko granica koje ih odvajaju i izoliraju od drugih stanovnika Baranje - **slušati da bi razumjeli i da bi ih se razumjelo!!**

MOŽE LI MJESTO STRADANJA POSTATI MJESTO ISKORAKA U KULTURU MIRA?

Priča bake Mace

Berak je jedno od mjesta Podunavlja čiji su mještani i ovog rata prošli teška stradanja. A iz povijesti mjesta i iz povijesti svake pojedine obitelji mogu se isčitati ispirale patnji: pored „pravih Berčana“ ovdje su obitelji Hrvata koloniziranih iz siromašnog žumberačkog kraja ili iz Bosne, srpske obitelji iz Krajine doseljene nakon II svjetskog rata; nedavno je u posjet rodnom kraju došla obitelj „Švaba“ protjeranih iz Berka, nakon kolonizacije krajišnika u

poraću 1945; u zadnje dvije godine U Berak se doseljavaju Hrvati iz Vojvodine.....

Mirovni su timovi počeli slušati Berčane, obišli su skoro svaku kuću i - ostali s Berčanima. Kako u mjestu poput Berka tražiti putove mira objavit ćemo u idućem broju. U ovom broju objavljujemo samo jednu priču iz Berka, priču bake Mace - jer držimo kako je dobro da se takve priče čuju.

Baka Maca je starica od 72 godine, tijela slaba i izmučena bolešću i teretnim životom, ali uvijek pribrana i mudra. Malo je razmislila i počela:

Već sam od djetinjstva morala puno raditi, rano sam naučila da ništa ne dolazi samo od sebe. Rodila sam se u žumberku, tamo sam proživjela djetinjstvo i ranu mladost. Nije to bio život u izobilju, ali kao i svi mladi, bila sam radosna i zadovoljna. Zaručila sam se s dobrim mladićem. Došao je II svjetski rat i on je poginuo. Bilo mi je žao ali život je gurao dalje, nije se imalo vremena gledati unazad.

Doselili smo u Berak, udala sam se za vrijednog i poštenog čovjeka. Teške su to godine bile, svima je poslije rata bilo teško. Mi nismo imali ništa osim svojih deset prstiju. Počeli smo iz početka, i hvala Bogu, uspjeli. Rodilo nam se tri sina, naš je trud dobio novi smisao : željeli smo pomoći djeci da si stvore normalne uvjete za život. Znali su oni koliko je nama teško, pa su se i sami borili. Došlo je vrijeme da mogu odahnuti, bila sam sretna - sinovi su se zaposlili, napravili kuće, osnovali svoje obitelji, imali svoju djecu.

A onda ponovno rat. Sjećam se prošlog rata ali, vjerujte mi, ovaj je bio puno gori. Mislila sam: „Kome sam ja stara i bolesna kriva!“, i tako sam ostala u selu kad je ušla vojska. Bilo je među njima svakakvih ljudi, ali su bili pod komandom i nisu smjeli divljati. Ali su to činili naši dosadašnji susjedi. Što se to dogodi u glavi čovjeka da može tako mučiti i prebijati svoje dotadašnje susjede i poznanike? Teško mi je o tome i misliti, a kamo li govoriti - kada se sjetim onih izmučenih i izobličanih lica, izloml-

jenih tijela. Tukli su ne birajući, jednako stare i mladiće. Mene su tukli križem po glavi dok se sav nije raspao. Zavezali su me za šljivu da gledam kako pljačkaju i uništavaju kuću mog sina. Sve su odnijeli ...Najteže mi je bilo što su stalno govorili da su moja dva sina poginula, a ja nisam znala da li da im vjerujem.

Žao mi je što ti ljudi nisu odgovarali za svoja zlodjela, to su radili ljudi s imenom i prezimenom, a ne narod. Pošteni i pravedni ljudi bilo koje vjere i nacije su stradali od takvih pomračenih umova. Možda nikad neće stati pred

ljudski sud, ali, sigurna sam, pred Božiji hoće.

Dva detalja iz baka Macina priče su mi se duboko zasjekla u misli: „Križ su mi izlomili na glavi“ i drugi: „Nedavno sam bila u bolnici. Pored mene je ležala žena. Znala sam da je Srpkinja. Obje smo bile na dijete, ali njena je bila gorja - ona je morala jesti i potpuno neslano. To joj je baš bilo teško. Dobivale smo isto jelo i ja sam

joj predložila da ih pomiješamo - da se njeno malo posoli mojim. To smo i radile i bilo joj je lakše jesti.“

Mislim da nositi život kako je to činila i čini baka Maca može samo onaj kome je križ oslonac a ne teret.

Baku Macu slušala i priču zapisala Dragica Aleksa

Tko želi saznati više...

Sonja Stanić, - Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, 31000 Osijek, Županijska 7, Hrvatska
e.m.pteam@zamir.net

Projekt slušanja u bosanskoj Posavini

„Lice mira” — Centar za kulturu mira i ljudska prava iz Slavenskog Broda, utemeljen je u kolovozu 1998. godine. Osnovali su ga istomišljenici i zagovornici nastojanja, da se odnosi među ljudima temelje na toleranciji i nenasilju, pravdom i poštenju, povjerenju i solidarnosti.

Slavonski Brod je gradić na obali rijeke Save, koji je devedesetih godina imao oko pedesetak tisući stanovnika. Za vrijeme rata bio je izložen šestomjesečnom neprekidnom artiljerijskom i avio razaranju, a 1992. godine nakon pada bosanske Posavine u Brod pristizje oko dvadeset tisuća izbjeglica i prognanika. Danas, nakon osam godina, ovdje ih živi još oko dvanaest tisuća.

Kao svoj neposredni zadatak i cilj „Lice mira” je utvrdilo pružanje pomoći tim ljudima i njihovim nastojanjima da se vrate u svoj zavičaj i svoje domove i nastave živjeti u multietničkoj i multikonfesionalnoj zajednici na principima povjerenja i uzajamnog poštovanja temeljnih ljudskih prava. Zatim, da im se pomogne u ostvarivanju prava na restituciju u ratu uništene imovine, a onima koji su Slavonski Brod odabrali za sredinu u kojoj će ostati i trajno se nastaniti da se pomogne u ostvarivanju prava i nastojanja na dostojan i kvalitetan život.

Svoje ciljeve „Lice mire” je strategijski pretočilo u tri projekta. Prvi je pomoć u poslijeratnoj obnovi povjerenja, povratak i ostvarivanje naknade za izgublenu imovinu, drugi, pomoć u unapređivanju kvalitete života i u procesu akulturacije u sredinu odabranu za privremeni ili stalni boravak van zavičaja i treći, je otvaranje dokumentacijsko informativnog centra za savjetovanje, osnaživanje i proučanje pravne pomoći i podrške izbjeglicima i prognanima koji žive u Slavanskom Brodu.

Proces povratka u bosansku Posavinu vrlo je slabog intenziteta iz brojnih razloga, a nedavni rat NATO snaga u Jugoslaviji i na Kosovu i zatvaranje mostova u Slavanskom Brodu, pa u Bosanskoj Gradišci, gotovo ga je potpuno zaustavio.

Nedavno otvaranje mosta (svibanj) intenziviralo je nastojanja i pokušaje povratka izbjeglica u zavičaj, uglavnom u do temelja srušena sela ili u Bosanski (Srpski) Brod prenapučen srpskim stanovništvom koje je izbjeglo iz Šipova, Drvara i Petrovca ili onog što su mu uništene kuće u okolnim selima. Učestali su odlasci na groblja ili čišćenje ruševine, no pravog povratka, posebice Hrvata nema, jer ukoliko se i riješi krov nad glavom, ostaju brojni problemi uništene infrastrukture, školovanja djece, zaposlenosti, ostvarivanja

U Kričanovo i Kolibe Gornje vratile su se samo rode

kvalitetne zdravstvene zaštite, a o dimenziji adekvatnog i kvalitetnog uključivanja u zajednicu, da se i ne govori.

Međunarodne organizacije, bosanski franjevci, nevladine udruge, razni uredi pa i političke stranke brinu, nastoje i pomažu, no jedini do sada iskazuju naglašenu volju i istrajnost Muslimani iz Koliba Gornjih u koje se, iako su do temelja porušene, vratilo preko dvije stotine izbjeglica. Obnovili su stotinjak kuća i imaju izuzetne rezultate u nastojanjima da žive kao organizirana zajednica u miru i suživotu sa domaćim srpskim stanovništvom iz susjednih sela Unka, Zborište i Liješće. Do njihovog sela su Kolibe Donje i Kričanovo, hrvatska sela, u koja se nitko nije vratio. Očigledno da Muslimani imaju motiv više. Oni za razliku od Hrvata nemaju "rezervnu" državu i domovinu...

Nakon otvaranja mosta preko Save i uočavanja glavnih tendencija u procesu povratka, "Lice mira" je u suradnji sa svojom partnerskom organizacijom iz Osijeka Centrom za mir, nenasilje i ljudska prava, prihvatilo ideju da se u okviru velikog projekta osječkog Centra "Izgradnja demokratskog društva utemeljenog na kulturi nenasilja - poslijeratna izgradnja mira u istočnoj Slavoniji" i u Slavonskom Brodu oformi mirovni tim, koji će uz pomoć i podršku već iskusnih mirovnjaka osječkog Centra, biti obučen za ostvarivanje projekta slušanja u nekoliko sela bosanske Posavine. U Kolibama Gornjim bi se slušali povratnici Muslimani, u Unki, Zborištu i Liješću domaće srpsko stanovništvo i srpske izbjeglice iz zapadne Bosne, a u Slavonskom Brodu izbjegli Hrvati iz Koliba

Donjih, Kričanova i Žeravca.

Cilj slušanja (američka metoda) je nastojanje, da se ratom i sukobima istraumatizirano stanovništvo, međusobno približi u duhu povjerenja, da se realno suoče sa problemima u svom osobnom životu i životu zajednice i ohrabre u samostalnom i zajedničkom iznalaženju rješenja. Program slušanja je jednostavan, a izuzetno efikasan pristup izgradnji i učvršćivanju mira "iznutra".

Brodski mirovni tim je prošao nekoliko radionica a treninga i konferencija u Iloku, Osijeku, Donjem Miholjocu i Brodu. Uz pomoć facili-

tatora i već iskusnih slušača iz Okučana, Berka, Tenje i Belog Manastira krenuti će na posao timski i sa u detalje razrađenim akcijskim planom, u kojem su definirani ciljevi, rokovi, lokaci je, sredstva, ljudi, moguće prepreke, potpora, logistika itd. Već su uspostavljeni kontakti sa mještanima u Gornjim Kolibama i sa zavičajnim klubovima izbjeglica iz Žeravca i Koliba Donjih, te sa srpskim vlastima u Bosanskom Brodu i uredima UNHCR u Doboju i CIMIC u Derventi. Mirovni tim iz Slavenskog Broda raditi će na slušanju u bosanskoj Posavini od lipnja do rujna ove godine. Potom će uslijediti sumiranje i vrednovanje postignutih rezultata.

Molitva pred ruševinama Žeravačke crkve

Tekst i fotografije: Stribor Uzelac Schwendamman

Žene i kultura mira

Rat je iza nas, a mnoga su pitanja potaknuta ovim ratom. Jesu li žene miroljubivije nego muškarci? Neka moja promišljanja i propitkivanja su stalno prisutna i neizbježna...

Miroljubivost „ženske logike“

Stari su matrijarhata, barem prema postojećim dokazima, bili miroljubivi.

Kultura američkih Indijanaca u kojoj su vladale žene bila je miroljubiva, kao što je i Minojska kultura na Kreti bila matrijarhalna i miroljubiva.

Ovo su podaci i dokazi koji ohrabruju. Postavlja se pitanje zadržavaju li žene u patrijarhalnim društvima drugačije stajalište od muškaraca oko pitanja vezanih uz rat i mir. Neka ispitivanja mišljenja u zapadnim zemljama pokazuju da se žene negativnije izražavaju o povećanju vojnih troškova i novih tipova naoružanja od muškaraca. Tako je u zemljama razvijene demokracije, u kojima žene zauzimaju visoke položaje u vladi, najviše pozornosti posvećeno miru, pravdi i jednakosti.

Žene su nositeljice i davateljice života. Ta uloga davateljice života čini nas zaštitnicama života i miroljubivijima u načinu na koji djelujemo u

krugu naših obitelji i prema javnosti.

želim naglasiti da je većina žena više od muškaraca okrenuta prema miru jer je to u balansu sa „ženskom logikom“ i ženskim vrijednostima. Iz humanih, ženskih stavova žene trebaju crpiti snagu i utjecati na kreiranje odluka koje se tiču svakodnevnog života, izgradnje društva i mira temeljenog na kulturi nenasilja i budućnosti naše djece.

Niti nade

Radeći za mir i na pomirenju od 1993. godine, imala sam priliku i zadovoljstvo upoznati mnoge odvažne žene koje su mi postale i ostale prijateljice.

Tu je početak priče o ženskim projektima, ženskim aktivnostima, o tananim nitima koje nas povezuju i osnažuju da bi se održale, kako u ratu tako i u poratnom razdoblju, koje nije ništa manje izazovno. Od osnutka

bilo zbrinuto oko 20.000 prognanika i izbjeglica, a većina njih bile su žene. Muškarci su uglavnom bili angažirani u vojne svrhe, djeca su pohađala škole, a žene su bile prepuštene same sebi.

Projekt je trajao četiri godine i obuhvatio je više od pet stotina žena. Tijekom projekta žene smo educirali za vještine šivanja, ali i pripremali za proces povratka mirnim putem. Što je tečaj značio mnogima od njih najbolje svjedoče njihove izjave tipa: ...“tečaj me vratio u život”, ...“do sada sam stalno plakala, ...“ovdje sam se prvi put nasmijala”. Neke od tih žena, uz našu potporu, bile su spremne za slijedeći korak: “Most žena za zajednički život”. To je novi projekt, logičan slijed događaja, koji smo pažljivo kreirale uz potporu i suradnju zaklade “Die Schwelle” iz Bremena, Udruženja za mir i ljudska prava Baranja, Centra za ozdravljenje promjenom stavova

Centra za mir, ideji širenja mira većinom su se priklonile žene.

Prvi ženski projekt “Tečaj šivanja i krojenja” započele smo 1993. godine, kao odgovor na potrebe žena prognanica i izbjeglica. Nakratko se treba podsjetiti da je u to vrijeme u Osijeku

Zagreb i logističku podršku Peace Bridge Danube Mohacs. Svrha ovog projekta bila je ponuditi prve korake u započinjanju procesa povratka nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma u Daytonu i Zagrebu (prosina 1995.) koji osigurava

povratak svojim kućama svim prognanima i izbjeglima.

Mohacs, mali gradić nedaleko granice, postao je mjesto susreta žena ratom razdvojenih, Hrvatica iz Baranje, koje su izbjegle u Osijek i Srпкиnja iz Osijeka koje su izbjegle u Baranju. žene iz Baranje (tada pod kontrolom UN) i Osijeka dolazile su u Kuću susreta u Mohacs podijeliti traumatsko iskustvo rata i osobni doživljaj rata. Dolazile su sa strahom, kojeg su mediji na obje strane nesebično širili, kao i mržnju i netrpeljivost. U Kući susreta, na sigurnom mjestu, bilo je izvjesno da će se nadanja ostvariti.

Na vikend radionicama žene su znale kreirati atmosferu u kojoj su nestajali strahovi, padale sve predrasude, jer su govorile iz osobnog iskustva. Nije bilo prosuđivanja, već je postojala zajednička želja i napor da se nešto mijenja, popravlja i gradi mir. Sve su one rat preživljavale na različite načine, ali su patnje uvijek bile iste kad je u pitanju bio gubitak doma, gubitak vlastita identiteta i zajedničkog življenja.

Dvije su godine žene uporno dolazile u Kuću susreta i gradile most povjerenja, most koji će povezivati ljude, a ne razdvajati ih.

Probijanje leda

Okolnosti (društveno-političke) u kojima smo radile nisu nam bile naklonjene, ali i taj okvir se polako mijenjao, pa smo susrete žena počeli upriličavati naizmjenično u Osijeku i Baranji. Sjećam se tog prvog dolaska žena iz Baranje u Osijek, koji je zamišljen kao "probijanje leda", jer pet godina te žene, nekadašnje stanovnice Osijeka, nisu vidjele svoj grad, njegove ulice, parkove i poznata lica. Dakako, susret je upriličen u Centru za mir, nenasilje i ljudska prava, a zbog mjera predostrožnosti policajci su osiguravali zgradu. To napominjem želeći barem djelomično dočarati atmosferu u kojoj se susret odvijao. Jedna od žena već na ulazu nervozno pali cigaretu, a kad je ljubazno upozoravam da se u Centru za mir ne puši, zbunjeno mi odgovara: »Ako ne držim cigaretu u ruci, neću se moći kontrolirati, skočit ću kroz prozor, jer pogled

mi seže na moj stan koji nisam vidjela pet godina.»

Svaku osobnu priču pažljivo smo slušale, pokušale razumjeti i međusobno podržati jedna drugu.

To su prvi, mali, ali sigurni koraci preko "mosta" koji smo pažljivo zajednički gradile za miran povratak. Osluškiivale smo i prepoznavale zabrinutost žena o budućnosti, nezaposlenosti i siromaštvu. To je nešto što je zajedničko svim ženama bez obzira

tugom i patnjom, uspjela je pronaći snage za novu vjeru u bolji život i nadu u povratak. Kako? Svakim danom kroz razne aktivnosti od tečaja krojenja i šivanja, radionica o aktivnom slušanju, uvažavanju različitosti, ta jednostavna žena postala je izuzetna spoznavši da traženjem svog prava na povratak u vlastiti dom, također daje pravo svima da se vrte u svoje domove. I to zaista svima, bez obzira na sve razlike i podjele koje su nastale

Žene su nositeljice i davateljice života. Ta uloga davateljice života čini nas zaštitnicama života i miroljubivijima u načinu na koji djelujemo u krugu naših obitelji i prema javnosti. Želim naglasiti da je većina žena više od muškaraca okrenuta prema miru jer je to u balansu sa "ženskom logikom" i ženskim vrijednostima

Autorica teksta:
JELENA MARAS

na kojoj strani se našle. Za ekonomsko osnaživanje nezaposlenih žena organizirali smo male dohodovne projekte: 80 plastenika- za uzgoj povrća i cvijeća u Baranji i Uzgoj pilića za žene iz Tenja. Oba su programa izuzetno uspjela, kao potpora ženama te zblizavanje ratom razdvojenih žena.

Mnoge žene koje smo podržavale vratile su se kući. Neke su otišle u treće zemlje, a neke su aktivne u ženskim grupama u svom mjestu i šire žensku mrežu.

I nakon povratka ženama je potrebna potpora još puno energije kako bi mogle ponovo graditi dom, ali i sudjelovati i u izgradnji mira i društva temeljenog na kulturi nenasilja.

Jedna žena, od mnogih koje su se vratile....

Jedna žena, pedesetih godina, mađarske nacionalnosti, majka, supruga, baka i aktivna mirovnjakinja. Kada sam je prvi put srela bila je uplakana, nesigurna i izgubljena bez svog doma.

Druženje i podrška pomogli su joj otkriti novi svijet, mogućnost da se izdigne iznad ratnih patnji, bezbroj ugašenih života; i ona sama, okružena

između "nas" i "njih". Uskoro je uspostavila kontakt sa ženom, također prognanom, koja je živjela u njenoj kući u Baranji. Te dvije žene sjele su zajedno, razgovarale i razumjele se.

Za takav čin je trebalo, naravno, izuzetno puno snage, ali je ona vjerovala u ideju mirnog povratka, koliko god to u tom trenutku izgledalo daleko i nedostižno. Vratila se u svoju kuću, koju je i prije povremeno posjećivala zahvaljujući mostu povjerenja koji je izgradila s drugom ženom. Je li potrebno ili ne reći da su sve stvari u kućanstvu ostale na svom mjestu? Ili, zapravo, izvući pouku iz ovog pozitivnog primjera, koji svjedoči o destruktivnosti rata i konstruktivnosti mira?

Danas Estera već dvije godine živi opet u svom domu, gradi njegovu toplinu, uspostavlja nove, nekad pokidane veze sa starim – novim susjedima i živi svoj život na novi način, posvetivši se ideji širenja mira.

Piše:
Željko Porobija

Zadovoljstvo što mogu predstaviti ovu knjigu može se jedino usporediti s onim s kojim sam je osobno čitao. Miroslav Volf, profesor sistematske teologije na znamenitom američkom sveučilištu Yaleu, napisao je knjigu ne samo kao vrstan i međunarodno priznat (na čast nama njegovim sunarodnjacima) teolog i filozof, nego i kao čovjek koji je osobno iskusio temu o kojoj piše. Već od uvodne anegdote, kada mu uvaženi teolog Jürgen Moltman postavlja izravno pitanje "Ali, možete li zagrliti četnika?", a profesor Volf odgovara "Ne, ne mogu; ali mislim da bih kao Kristov sljedbenik morao moći to učiniti", sučeljujemo se najizravnije s pitanjem koje nije jednostavno ni teorijski obraditi a nekmoli praktički realizirati. I s teškoćom ovoga pitanja susreće se svaki svjetonazor koji polaže nadu u pobjedu dobra nad zlom, a osobito kršćanstvo koje promiče bezuvjetnu ljubav, *ergo* ljubav prema svakome bez razlike, uključivši i neprijatelja.

A postavljenom je pitanju pisac pristupio sa svom teološkom, filo-

predstavljati problem u razumijevanju, ali njihova teškoća ne proizilazi iz nečije želje za mudrijašenjem nego iz dubine (a time i zamućenosti) problema. Dakako, knjiga nije namijenjena za razbibrigu, kao što ni njezin povod nije bila razbibriga nego naša krvavosuzna zbilja. Ipak, svakom pažljivom čitatelju uz određeni trud koji se duhovno i te kako isplati,

"Ali, možete li zagrliti četnika?", a profesor Volf odgovara "Ne, ne mogu; ali mislim da bih kao Kristov sljedbenik morao moći to učiniti"

osnovne teze knjige ulaziti će i u um hraneći ga i u srce grijući ga.

Glavno polazište promišljanja i zajednička nit koja se provlači kroz svih sedam poglavlja jest činjenica *drugosti* – drugog naroda, druge kulture i civilizacije, druge rase, drugog spola. Narod bi rekao da je za svađu potrebno dvoje, a svakodnevno nas iskustvo uči da je za svađu *dostatno* dvoje, jer sama činjenica drugosti na nerazjašnjen način generira sukobljenost. Sukob se uvijek vrti oko, reklo bi se, krajnje teorijskih pojmova kao što su isti-

zatvorenih očiju s preciznom vagon, davno potrošena zabluda, jer svi mi stojimo negdje, na nekom subjektivnom stanovištu. Mnogima se stoga čini da je jedino još moguće isticati posebnost i subjektivnost, što je ponajčešće izravni put u sukob. Dovodeći nas upravo pred taj dvosjekli teorijski mač (s izravnim praktičnim posljedicama), Miroslav Volf nudi kao rješenje

treću opciju, koja je starija od obje spomenute, ali nudi i dalje svjež odgovor: to je odlučan iskorak k drugome i spremnost za zagrljaj. Voljnost da zagrlimo kao izravna suprotnost ničeovskoj (i postmodernoj) volji za moći. Odgovor je otvoreno i duboko kršćanski; napokon, i prva riječ uvodnog poglavlja jest križ, kao početak i središte sve daljnje misli. Možda bi nekog čitatelja drugačijeg svjetonazora mogla zasmetati ovakva jasno obojena opcija: nju, međutim, ne treba shvatiti kao puku ideološku promidžbu nego više kao poziv na razumijevanje, a ujedno i kao latentnu kritiku upućenu upravo kršćanima, zbog u praksi zapostavljenih idejnih zasada kršćanstva.

Volja za zagrljaj podrazumijeva volju za dvostrukim gledanjem, odnosno sposobnost da stvari promatramo s motrišta (izustimo i tu riječ) neprijateljske strane

zofskom i *životnom* ozbiljnošću, vodeći duboko promišljeni dijalog prije svega sa suvremenim, postmodernim idejnim opcijama, ali i s brojnim pitanjima koja se rađaju u umu svakog čovjeka sučeljenog s alternativom ponudenom u naslovu. No ni u najapstraktnijim dijelovima knjige pisac ne dopušta sebi hladni akademizam, nego se u svaki teorijski problem unosi kao čovjek čija pitanja izranjaju iz života i služe životu. Prosječnom čitatelju neki argumenti mogu donekle

na i pravda, ali nikada ne ostaje samo na raspravama o načelima, nego prerasta u pravi fizički obračun među rasama, spolovima, religijama i narodima. Kao što nas brojna tragična ratna iskustva uče (uključivši i nedavni rat na ovim prostorima), stari sukob rađa novim sukobom, današnje žrtve postaju sutrašnjim krvnicima i ulazi se u začarani krug nasilja i osvete.

Pritom treba držati na umu da je ideal neke "objektivne i univerzalne istine i pravde", božanske *Justitie*

Volja za zagrljaj podrazumijeva volju za dvostrukim gledanjem, odnosno sposobnost da stvari promatramo s motrišta (izustimo i tu riječ) neprijateljske strane. Pisac je svjestan kolike su "povijesne činjenice" i raznorazni učeni dokazi nepopravljivo iskrivljeni subjektivnim težnjama, koliko je, u stvari, nemoguće teorijski se distancirati od vlastite subjektivnosti. Ta velika filozofska istina ipak ne mora biti povodom za metafizičku rezignaciju: naprotiv, ona može potaknuti

akciju dvostrukog (i višestrukog) gledanja. Takvom akcijom pokazujemo dvije stvari: da shvaćamo ograničenost svih motrišta *uključivši i našeg* i da nam je stalo razumjeti druga motrišta, koja isto tako pate od subjektivnosti i ograničenosti, katkad u većoj ali katkad i u manjoj mjeri no što je kod nas slučaj. Ovome bi odgovarala uvriježena metafora o hodanju u tuđim cipelama, s time što treba zamijetiti da je cilj zajedništvo a ne tek puko proširenje spoznaje.

Premda autor najveći dio knjige posvećuje pitanjima međuetničkih odnosa, koja su se bolno nametnula u našoj nedavnoj prošlosti, opći način razmišljanja otvara put i rješavanju međuspolnih napetosti. Pisac otvoreno ističe činjenicu da su tijekom povijesti muškarci oduvijek bili smatrani superiornima ženama, što bi ovaj problem činilo možda izazovnijim od svih drugih suprotnosti, jer se za razliku od problema u odnosima između bijelaca i crnaca, ili zaraćenih naroda, ovdje radi o doslovce općevječanskom problemu. A time i trajnijem, tako da će možda neke druge generacije Volfovu knjigu čitati da bi shvatili i prevladali međuspolne suprotnosti (a ima razloga vjerovati da će knjigu čitati i generacije nakon nas). Autor ovoj tematici pristupa pružajući originalnu interpretaciju Trojstva (uz osvrt na kardinala Ratzingera i već spomenutog Moltmana), kao ideala zajedništva uopće. Polazeći od suvremenih teoloških interpretacija "muškosti" i "ženskosti" u samome Bogu (osobito od stavova tzv. feminističke teologije), dolazi se do zaključka da je spolnost utemeljena u tijelu, ali da je spolni identitet nastao kao posljedica društvene interakcije. Drugim riječima, uloga muškarca i žene u društvu nije određena anatomijom, kako su nekoć čak i znanstvenici pokušavali dokazati. Posljedica tih društvenih interpretacija jest i razumijevanje Boga kao muškarca shvaćenog u tradicionalnom smislu. U svjetlu stvaranja i otkupljenja kao ključnih biblijskih tema napušta se ideja isključivosti među spolovima zaradi uzajamnosti u izgrađivanju

identiteta. Jednostavnije rečeno, muškarac je muškarac tek u interakciji sa ženom i obratno. Bog stvara i spašava čovjeka, koji je i muško i žensko, i podjednako vrijedan u oba svoja aspekta postojanja.

Na koncu svoje knjige autor raspravlja o nečem što unosi zabunu među sve poznavatelje i

Isključenje i zagrljaj, osim što svakom ustrajnom čitatelju nude značajno proširenje duhovnih vidika, pružaju nam i poticaj za mirotvorno djelovanje u vremenu i prostoru nikad potrebitijem hrabrih ljudi spremnih na najveću i najljepšu duhovnu avanturu – oprost i zagrljaj drugog. Knjiga nije

Seminar o pomirenju - Isključenje i zagrljaj

U vrijeme korizme velikog jubileja, od 8-10. ožujka 2000. u Osijeku je, u organizaciji Instituta za mir, pravdu i ljubav Evandeoskog teološkog fakulteta i Centra za mir, nenasilje i ljudska prava održan seminar pod nazivom Isključenje i zagrljaj.

Seminar je održan u formi dijaloga između prof. dr. Miroslava Volfa, autora teoloških razmatranja identiteta, drugosti i pomirenja, sa sudionicima koji po svojoj vokaciji, pozivu ili osobnim nastojanjima promišljaju suodnošenje sa zlom, promišljaju /promiču duhovnost pomirenja.

Dodatne informacije možete dobiti kod Michelle Kurtz, Institut za mir, pravdu i ljubav Evandeoskog teološkog fakulteta u Osijeku, Cvjetkova 27.

pristaše kršćanstva: naizgled samoproturječno prikazivanje Krista u Ivanovom Otkrivenju kao bespomoćnog žrtvenog Janjeta i kao osvetnika na bijelom konju. čini se da se time u svjetonazor koji promiče nenasilje unosi nešto strano, jedan momenat nasilja i to nasilja kozmičkih razmjera, budući da se sudi cijelom svijetu. Dakako, ne treba spominjati sve asocijacije na kršćansku povijest kada su se brojni "revni kršćani" provodeći nasilje upravo pozivali na prikaz Suca koji sudi svijetu mačem i ognjem. Autor sa sebi svojstvenom zrelosti pokazuje kako upravo ova slika oduzima svako pravo čovjeku na nasilje, jer je sud isključiva Božja ingerencija. Naša je zadaća promicanje mira, zagrljaj bez isključenja i oprost, znajući da će jednoga dana Bog pravedno i milostivo rasuditi o svim pravdama i istinama koje zastupamo. Profesor Volf ne pada u teološku jeftimbu vjerovanja kako će se ipak na koncu svi ljudi odazvati Božjem pozivu na oprost i pomirbu. čovjek se može definitivno oglušiti na svaku svjetlost razbora, i na Bogu je (a ne na čovjeku) da izvuče praktične konzekvence takvog stava. Bog se služi nasiljem samo zato da bi se nasilje jednom zauvijek prekinulo.

Tristotinjak stranica knjige

napisana s idealističnom predodžbom da će se sve riješiti dobrim odgovorom na pitanja i apelom na zdravi razum i čisto srce. Ona predstavlja jedan artikulirani glas koji u naše podneblje unosi novu kvalitetu intelektualnog promišljanja naše povijesne zbiljnosti. Treba vjerovati da će promicanjem iznijetih ideja pridonijeti ozračju uzajamnog priznavanja i istinskog pomirenja, kako ne bismo opet živjeli između dva rata. Ili, još gore, u stalnom i sveopćem sukobu koji se vodi čak i unutar domova, počesto teškim riječima, a još češće teškim naoružanjem.

Dani kulture mira 2000

Mir je u našim rukama

Dani kulture mira su tradicionalna bijenalna javna manifestacija u organizaciji Centra za mir, nenasilje i ljudska prava koja svojim sadržajem i porukom promiče kulturu mira i nenasilja.

Cilj ove manifestacije je širenje

odražava posvećenost principima slobode, pravde, solidarnosti, tolerancije i razumijevanja među ljudima.

Pridružite se onima koji predano grade i pronose mir jer mir je u našim rukama

Centralni događaj Dana kulture mira 2000. bit će koncert duhovne glazbe - molitve sarajevskog interreligijskog zbora **PONTANIMA**. Budući ovaj zbor nije dovoljno predstaviti skromnom najavom, donosimo izvratke iz njihova tiskovnog materijala.

„Zbor PONTANIMA“,

Sarajevo, BiH

PONTANIMA - interreligijski zbor - je osnovan u listopadu 1996. godine, manje od godine dana nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog ugovora s kojim je završio četverogodišnji rat u Bosni i Hercegovini. Etnička čišćenja, nacionalizam i ksenofobija koji su obilježili taj rat unakazili su zemlju i ranili ljude. U takvom okruženju, bosanski franjevac, fra **Ivo Marković**, ima viziju i pokreće interreligijski zbor, **PONTANIMA** (lat. «duhovni most») kao projekt Interreligijske službe Oči u oči iz Sarajeva.

S **Josipom Katavićem**, mladim sarajevskim glazbenikom, zbor je započeo kao mala grupa zaljubljenika u glazbu koji su vjerovali da glazba svih vjerskih tradicija može pomoći da se oslobodi bol Sarajeva i Bosne i Hercegovine.

Od početka Zbor poziva sve ljude, koje vlastita duhovna sigurnost zbližava s drukčijima, da budu članovi Zbora. Uz izbor vrhunskih djela kršćanske glazbene

literature, Zbor ima na programu i židovsku „Mašpil geim“, pravoslavne „Tebe poem“ i „Heruvimsku“, i islamsku „Allahu Ekber; glazbu koja predstavlja sve religijske zajednice koje egzistiraju danas u Bosni i Hercegovini:

rimokatolike, pravoslavne vjernike, muslimane, židove, protestante i pripadnike religija Dalekog Istoka. U početku je nekima od članova zbora bilo teško pjevati pjesme njihovih „neprijatelja“, ali živeći zajedno grupa je prolazila proces liječenja, opraštanja i pomirenja - rasla je i cvjetala. Danas zbor broji do 50 članova različitih vjerskih ili etničkih pripadnosti. On je poput mikrokozmosa Bosne-Hercegovine i svjedoči različitost i otvorenost u građenju zajednice u kojoj poštuju jedni druge.

Pod ravnanjem **Josipa Katavića**, **PONTANIMA** je održala više od stotinu koncerata po Bosni i Hercegovini te gostovala u Austriji, Italiji, Sad-u i Hrvatskoj. Nastupi su zapravo „koncertne molitve“ - poseban spoj molitve i glazbe, pa ne iznenađuje vjerničko prihvaćanje tih molitvi kao osobitih trenutaka

milosti. U jesen 1999. zbor snima svoj prvi CD, «Tajna Mira».

Franjevački samostan Sv. Ante Sarajevo iz koga izrasta ovaj, po svom poslanju poseban, Zbor je duhovna kuća koja nadahnjuje sve ljude koji se druže s njom, ali i obr-

ideje mira, tolerancije i zajedništva te osnaživanje građanskih inicijativa na području slavonsko-baranjske regije.

Iako su posljednji dani kulture mira održani prošle, 1999. godine, potaknuti inicijativom Ujedinjenih naroda kojom je 2000. godina proglašena Međunarodnom godinom kulture mira i početkom desetljeća posvećenog građenju kulture mira i nenasilja za djecu svijeta, odlučili smo se dati svoj doprinos toj inicijativi putem organiziranja Dana kulture mira i ove godine.

Kultura mira predstavlja vrijednosti, pristupe i načine ponašanja koji se temelje na uvažavanju života, dostojanstva i prava svakog ljudskog bića, a odbacuje nasilje u bilo kojem obliku. Kultura mira

nuto, od onih s kojima se druži prima poticaje za vlastito nadahnuće u svojoj misiji. Za život Zbora od temeljne su važnosti voditelj fra **Ivo Marković**, dirigent **Josip Katavić**, kompozitor **Mario Katavić**, voditelj interligijske službe **Amy Gopp**, **Karin Kaufman Wall** i **John Wall**, te brojni simpatizeri. Nije pretjerano reći da je Zbor **PONTANIMA** najljepši dragulj poslijeratne Bosne.

Radujemo se što imamo priliku podijeliti plemenita nastojanja **PONTANIME** i uživati u njihovoj izvedbi, pridruživši im se na Danima kulture mira!

UKLANJANJE GRAFITA

Grafiti su umjetnost, ali grafiti kojima su preplavljena pročelja kuća i javnih prostora diljem istočne Slavonije su govor mržnje i netrpeljivosti.

I Dalj, jedno od sela u regiji nije izuzeto od toga. Ali članovi Mirovnog tima Dalj, uz pomoć mještana, pokušavali su tijekom 1999. godine takove grafiti ukloniti iz mjesta.

Akcija je počela kao jedna u nizu akcija manifestacije Dana kulture mira 1999. Uz pomoć bijele boje, četaka i vrijednih ruku mladeži Dalja i timovaca, prekrećene su negativne poruke. Uklanjanje grafita je privuklo pozornost svih mještana i ponekad čak pruženu podršku u svom susjedstvu, ali i jasno pokazano odobravanje.

Ovo odobravanje nije ostalo samo na praznim riječima. Već mjesec dana nakon prvog krećenja grafita uslijedila je akcija ponovnog krećenja koju su ovaj put tražili sami mještani. Naime i „kreativci“ nisu sjedili skrštenih ruku, nije im bilo teško pronaći neka nova mjesta ali i na stara mjesta ponovo ispisati svoje poruke mržnje. Ono što su Daljčani uvidjeli je da se tome može stati na kraj, ako se želi, i samo bijelom bojom prekrečiti i izbrisati takve poruke.

I ove godine, u sklopu Dana kulture mira u Dalju će se, 12.06., ponovno održati akcija uklanjanja grafita s negativnim porukama, a ista će se akcija 21.06. ponoviti u Osijeku.

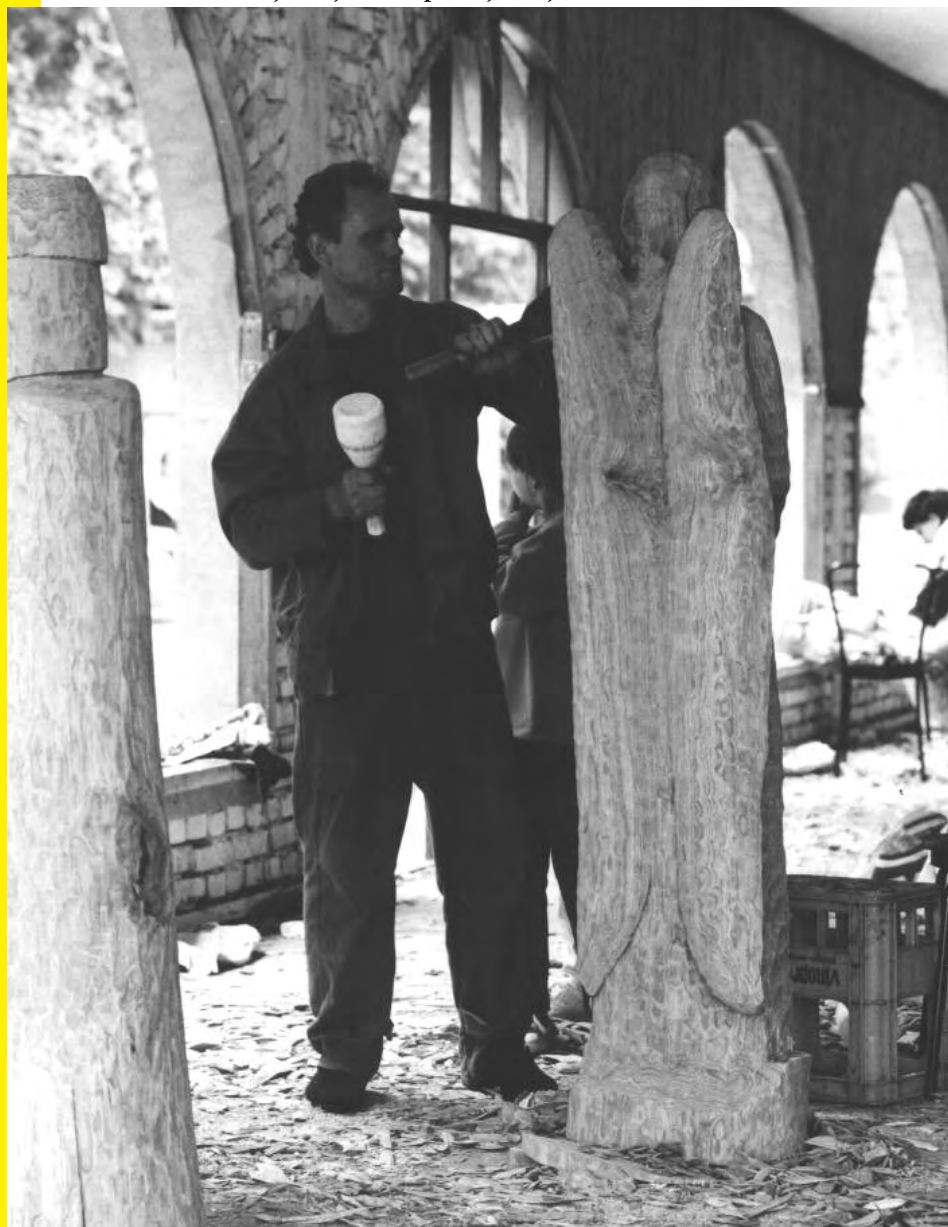
LIKOVNA KOLONIJA

Jedna od aktivnosti ovogodišnjih Dana kulture mira je kiparska umjetnička kolonija u Dalju koja je počela s radom 1999. godine. Inicijatori pokretanja kolonije članovi su mirovnog tima iz Dalja, u suradnji s grupom naivnih umjetnika iz regije. Umjetnici okupljeni oko projekta i sami su iskusili težinu rata, progonstva i svih strahota koje taj rat

nosi sa sobom. Iskustvo koje su kao ljudi imali, mogli su povezati sa prostorom i vremenom u kojem su došli stvarati, a rezultat je bio osam djela za koja je viši kustos Gradskog muzeja u Vukovaru prof. Zdravko Dvojković napisao:

„Osam osobnosti objedinjeno je jednim jedinim naslovom - Kulturom mira...Priče su to o životu i mogućoj nadi u kulturu mira, bilo da su ispričane metaforom, simbolom, detaljem ili kompletnim reljefnim nizom likova...“

Kipari su svoja djela ostavili kao poklon Dalju, nalaze se u predvorju osnovne škole, a ove će ih se godine moći vidjeti i u Osijeku 12. lipnja. Ovogodišnja kolonija će raditi u razdoblju od 05.-10.lipnja, opet u Dalju, što je očit dokaz kako je riječ o uspjelom projektu koji postaje trajan aktivnost.

« FEMINA » za DAN ŽENA

Dana 8. ožujka 2000. godine mlada ženska grupa «FEMINA», koja djeluje pri Centru za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, organizirala je prigodom Međunarodnog dana žena u prostorijama caffe bara «KOD KESTENA» šarolik kulturni program koji je, na ugodno iznenađenje organizatora, privukao brojnu publiku.

Prigodni je program počeo u 18.00 sati, a isti je publici (ne samo ženama!) podario poeziju, operne skladbe, vokalne izvedbe sexteta «Good news», glazbu na solo – gitari i izložbu slika.

Uz aperitiv i kolačiće, motto večeri koji je «FEMINA» uputila publici glasio je: **OPUSTITE SE I UŽIVAJTE!**

Za dodatne se informacije o aktivnostima grupe možete javiti voditeljici grupe Jeleni Maras ili Dunji Jindra u Centar za mir, Županijska 7, Osijek.

« PLES DO SRCA »

Pod ovim se nazivom u Osijeku 5., 6. i 7. svibnja održala vikend-radionica metode pokreta 5 ritmova. Radionica se temelji na radu **Gabrielle Roth**, plesne terapeutkinje, i njezinu radu s 5 životnih ritmova.

Voditeljica je **Dilys Morgan Scott**, priznata međunarodna učiteljica ove tehnike, iz Engleske.

«**Nema naučenih koraka, to je osobno putovanje gdje svaka individua istražuje svoje pokrete, osjeća i izražavanja. Koristeći pokret kao katalizator, Dilys nastavlja dalje uključujući umjetnost, poeziju i kazalište kako bi oslobodila spontanu kreativnost kao iscjeliteljsku umjetnost – pravu umjetnost. (...) Odgovara svima i otvoreno je svima, bez obzira na godine, spol, tjelesne predispozicije ili prijašnje iskustvo. Dilys je radila i s djecom te ljudima koji ne mogu hodati.**»

Radionicu je, za sve zainteresirane,

organizirao **Centar za profesionalnu rehabilitaciju i stradalnike rata** (tel. 031 208 308) iz Osijeka.

INFORMATIKA ZBLIŽAVA LJUDE

U situacijama koje su preteške za izravnu diskusiju ili mogu potaknuti sukob, ljudi ipak imaju želju biti zajed-

Dodjela diploma učenicima informatičkog tečaja

no, ako to podrazumijeva ne-osobnu raspravu i neutralna obrazovanja koja su im u interesu. Iskustvo je pokazalo da su popularne teme korisne za izgradnju zajednice.

Projekt je, pod vodstvom Milana Ivanovića, proveden u Šodolovcima, Silašu i Tenji.

Mirovni tim Tenja prvobitnu je ideju nadogrudio brojnim pedagoškim i kreativnim radionicama. Prva je radionica održana 31. ožujka 2000. i od tada se organizirano provodi u pet grupa koje se

CRTICE IZ

sastaju dva puta tjedno.

S djecom smo radili po programu pedagoških radionica «Budimo prijatelji» i «Damiri i Nemiri», a kroz kreativne radionice okupili smo veću grupu djece koja želi izdavati novine i grupu osmih razreda koja će izrađivati godišnjak. Mlade i odrasle sve više uključujemo u različite akcije i programe Mirovnog tima.

Prvi je ciklus obuhvatio 30 sati radioničkog i rada na računalu po grupi, za koji će svaki sudionik dobiti prigodno priznanje. Priznanja planiramo svečano uručiti na domjenku na koji će biti pozvani svi sudionici s obiteljima, koji će također pomoći u organizaciji i realizaciji domjenka, što je još dodatna prilika za učvršćivanje međunacionalnih veza. Plan za budućnost je pokrenuti novi krug radionica (početnički i drugi stupanj) u razdoblju od svibnja do kolovoza.

RADIONICE ŽENA U ZAJEDNICI IZ PROJEKTA IZGRADNJA MIRA I POMIRENJA U ISTOČNOJ HRVATSKOJ

Radionice pod nazivom „žena u zajednici“ počele su u listopadu

MIROVNJAČKOG ŽIVOTA

1999., a trajale do travnja 2000. Protezale su se u kontinuitetu od jedne radionice mjesečno, uvijek s novim temama; primjerice: identiteti, žena u politici, rod - spol, žena i duhovnost.

Cilj radionica bio je uključivanje i osnaživanje žena iz lokalnih zajednica: Vukovara, Dalja, Tenje, Belog Manastira, Okučana i Slavenskog Broda, koje bi kasnije bile spremne samoinicijativno raditi sa ženama iz svoga mjesta.

Posljednja se radionica održala od 31. ožujka do 1. travnja 2000. u Donjem Miholjcu s temom „žena i duhovnost“, a vodili su je **Ana i Otto Raffai** iz Zagreba. U ugodnom su ozračju sudionice bile dobro raspoložene. Nakon radionice žene su se rastale pomalo tužne nakon šestomjesečnog druženja, ali ipak zadovoljne i osnažene, te pune poleta i novih planova za buduće inicijative i rad u svom mjestu.

MIROVNI TIM VUKOVAR

MT Vukovar se od veljače nalazi u novom, prekrasnom prostoru – hotel «Dunav» osnažen je novim

članicama, te spremno kreće u akciju. Sve smo strateški isplanirali i počeli u djelo provoditi našu viziju i misiju. Kontaktirali smo sve NVO-e i institucije u gradu, što je urodilo plodom.

Ookupila se i nova grupa mladih – **D. N. A.** (Društvo novih aktivista) – koja se sastaje na radionicama jedanput tjedno po dva sata.

I s volonterima krećemo dalje, jer je anketiranje za INFO projekt završilo. No o tome ćemo u budućnosti...

Pozdrav sa lijepog plavog Dunava, **MT Vukovar**

MEĐUNARODNI DAN PRIGOVARAČA SAVJESTI

U organizaciji Centra za mir, nenasilje i ljudska prava u Osijeku je 15. svibnja tradicionalno obilježen Međunarodni dan prigovarača savjesti. U vremenu između 11 i 13 sati građani su na Trgu Ante Starčevića mogli čuti i pročitati zanimljive informacije o

Mirovni tim Vukovar

mogućnostima korištenja prava da umjesto vojničkih dužnosti u oružanim snagama svoju građansku dužnost obave u civilnim službama.

Inače, Centar se u svojim aktivnostima zauzima da svi novaci imaju pravo na adekvatnu informaciju o civilnoj službi te da se ona vremenski izjednači s trajanjem vojne službe te da se popis pravnih osoba u kojima se služi civilna služba proširi na više civilnih institucija kao i nevladine organizacije.

OTVORENJE VUKOVARSKOG INSTITUTA ZA MIROVNA ISTRAŽIVANJA I OBRAZOVANJE

U vukovarskom je hotelu Dunav od 12.-14. svibnja 2000. održana osnivačka konferencija **Vukovarskog Instituta za Mirovna Istraživanja i Obrazovanje (VIMIO)**.

Svečanom otvorenju nazočili su predstavnik Sabora RH Branko Tušek, austrijski veleposlanik u RH dr. Rudolf Bogner, predstavnica Vijeća Europe Naima Balić, Igor Šerbak zamjenik voditelja misije OSCE-a u Hrvatskoj, te ostali predstavnici civilne vlasti i udruge iz regije i zemalja Europske unije.

Uz bogat kulturni program prvog dana konferencije, održani su okrugli stolovi pod vodstvom uvažanih stručnjaka sa hrvatskih Sveučilišta, na kojima se raspravljalo o zadaćama i budućnosti programa VIMIO-a. Institut bi, dugoročno gledano, trebao pridonositi procesima pomirenja,

reuspostave povjerenja i produbljava-
nja međuetničke tolerancije u
Hrvatskoj, posebice u Dunavskoj regiji.

Sve informacije o programima, pro-
jektima i budućim aktivnostima
Instituta možete dobiti na adresi:

Ljudevita Gaja 3
p.p. 28
32000 Vukovar
ili e-mailom;
vimio@hi.hinet.hr

Od vizije do akcije

Istražna konferencija - radionica o par-
ticipativnom oblikovanju organizacije -
Od vizije do akcije

Pedasetak polaznika seminara iz
četiri nevladine organizacije kroz rad
konferencije je usmjeravao Martin
Large, predavač iz Engleske uz pomoć
voditelja i voditeljica iz Centra za mir,
nenasilje i ljudska prava-Osijek.

Sam predavač Martin Large navodi
da je i za njega je to bilo novo iskustvo
- raditi istražnu konferenciju istovremeno
sa četiri organizacije. Svaka od
njih prolazila je svoj proces promišl-
janja zajedničke vizije, misije, vrijed-
nosti koje su u temelju njihova zajed-
ništva i načina kako žele svoju viziju
pretočiti u akciju - na principima sud-
jelovanja svakog člana, timskog rada i
demokratskog načina donošenja odlu-
ka. Proces su također promatrali pred-
stavnici još tri organizacije.

A bilo je dobro, poticajno, intere-
santno - i korisno, i, naravno, zabavno.
Sve su prisutne organizacije učinile
značajne korake u definiranju svog
strateškog i akcijskog plana, strukturi
organizacije i timskom ustroju rada.
Ujedno su učili jedni od drugih i
uspostavili veze : mirovna organizacija
mladih Dunav Vukovar, Centar za

razvoj Belišće, Udruženje Roma
Baranje, mirovna organizacija
Lice mira Slavonski Brod,
Udruženje Roma iz Belišća i
Slavonskog Broda te mirovna
inicijativa Srednje-bosanskog
kantona.

Kako su seminar doživjeli
neki od sudionika/sudionica:

Biljana: Naučila sam da je
timski rad veoma kreativan,
čovjek spoznaje svoje kvalitete
za koje nije ni znao da posjedu-
je. Iz svog iskustva izvlači saz-
nanja i osjeća se ispunjenim...

Stribor: Istražna konferencija
o strateškom i akcijskom plani-
ranju bila je škola vještog, brzog
i efikasnog kolektivnog rada na
definiranju ciljeva i postavljanja
organizacije za njihovo ostvari-
vanje, kao i elemenata za stalnu
analizu učinaka i efikasnosti
rada.... Predlažem da se mihol-
jački sastav ponovno nađe za
godinu dana i izanalizira rezul-
tate u realizaciji planova na koji-
ma se radilo.

Zdravka: Cilj je pokretač akci-
je, tj. početi treba imajući na
umu kraj - viziju, misiju. Cilj
treba konkretizirati a onda plani-
rati aktivnosti i vrijeme. Važan je
i timski rad i treba ga njegovati.
A za dalje - predati se poslu.

Željka: Ovaj mi je seminar
dao odgovor kako raditi a u isto
se vrijeme osjećati su-kreatorom
zadatka. Uvažavati mišljenja
drugih ljudi, poštivati tuđe ideje,
i sam biti uvažen u grupi u kojoj
radim - bit je timskog rada.

Zorica: Na grupnom sastanku
smo razmijenili što nam se desi-
lo za vrijeme rata i kako smo
odlučili pomagati drugima, a
sebi. Pojasnili smo si ciljeve u
Udruzi kako bi bolje radili u
budućnosti.... Od sada ćemo
više obraćati pažnju na prob-
leme u zajednici i povezati se s
mjesnim odborima Udruge i s
Udrugama iz drugih županija.

Prenosimo iz Jutarnjeg lista,
21.05.2000. izjavu Vijeća franje-
vačkih zajednica: „Mea culpa“

Sedam puta molimo narod za oprostjenje

Vijeće franjevačkih zajednica
objavilo je u srijedu, 17. svibnja,
sa svog skupa u Makarskoj
sljedeću izjavu:

„MI članovi i članice Vijeća
franjevačkih zajednica u
Hrvatskoj i u Bosni i
Hercegovini te braća i sestre pri-
padnici različitih franjevačkih
obitelji, nazočni u Makarskoj na
redovitom godišnjem savjeto-
vanju o služenju Bogu i čovjeku,
potaknuti nedavnim pozivom
Svetoga Oca na čišćenje povi-
jesnog pamćenja, obraćamo se
svojoj braći i sestrama da zajed-
nički molimo oprost od Boga i
od svih ljudi pogodenih zlodje-
lima različitih osoba i struktura,
da nam oprostite zbog
nedostatne solidarnosti i zauze-
tosti u ublažavanju njihovih boli,
zbog nedostaka djelotvorne
sućuti i pogrešnih postupaka te
zbog zatvaranja očiju pred istin-
om.

- Na poseban način
molimo za oprostjenje siro-
mašne i gladne, ranjene u duši i
tijelu što nismo na vidljiviji i
učinkovitiji način s njima dijelili
svoj kruh i druga dobra.

- Molimo za oprostjenje
sve radnike i radnice jer nismo
jasnije i odlučnije, pa i u obliku
štrajka, sudjelovali u njihovoj
borbi za radno mjesto, za soci-
jalno osiguranje i za adekvatnu
plaću.

- Molimo za oprostjenje
sve vjernike i nevjernike što im
svojom dobrotom i bratsko-se-
strinskom riječju nismo dostat-
no svjedočili Božju blizinu i
dobrotu.

- Molimo za oprostjenje
crkvene poglavare što se prema
njima nismo uvijek odnosili s
doličnom poniznošću, ali i zato
što ih nismo upozoravali na
pogreške bez kojih bi uspješni-
je naviještali Kraljevstvo nebesko.

- Molimo za oprostjenje
sve žene jer nismo pravodobno i
u dovoljnoj mjeri vidjeli njihovu
diskriminiranost u društvu,

Crkvi i u našim zajednicama.

- Molimo za oprostjenje sve koji su postali žrtvama lažnog kršćanstva, lažnog domoljublja i lažnog hrvatsva, kao i sve one koji su pogrešnim svjedočenjem tih vrijednosti dovedeni na stranputice u čemu su sudjelovali i neki članovi naših zajednica.

Opraštajući svima i ujedno moleći za oprostjenje, kajemo se pred vama i pred Gospodinom jer nismo djelovali i govorili kada je trebalo, sputani različitim pogrešnim obzirima i strahovima. Priznajmo svoje grijehе, ali se uzdamo u pomoć Božjeg Duha i u zagovor svetoga oca Franje da bismo u svijetu i pred vama mogli ostvariti poslanje mirotvoraca i ljudi najbližih svima koji su u potrebi”.

Učesnici seminara pod nazivom "Isključenje i zagrljaj", ožujak 2000.

IN MEMORIAM Jelena Šantić

Jelena Šantić, primabalerina, mama, prijateljica, mirovna aktivistica iz Beograda, više nije s nama.

Zahvalni smo za svaki trenutak koji je s nama podijelila. Posebno za sve što je činila od početka rata: od paljenja svijeća tijekom ratnih prosvjeda protiv rata u Beogradu 1991. i 1992., do njenih posjeta Pakracu tijekom 1993., 1994. i 1995., te rada u Koordinaciji mirovnih organizacija za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem.

Hvala što si bila – ne samo usput, rastreseno, ne kao ljudi, ne s mislima na sto drugih stvari – hvala što si bila s nama sasvim fokusirana i prisutna – i cijelim svojim bićem davala do znanja koliko je važno biti, voljeti i raditi, sasvim predano.

Draga Jelena,

otišla si. No prije nego što si prešla s one strane dobra i zla – toliko si dala. Podijelila si se između nas. I svakom si ostavila nešto od svoje

raskošne energije.

Bila si s nama kad je bilo najpotrebnije. Kad je već krenuo volonterski projekt Pakrac, prva si krenula u razgovore o tome što bi se moglo učiniti s druge strane crte razgraničenja. Odradila si taj posao zdušno i bez kajanja- nisi marila što se od Beograda do Pakraca putovalo više od deset sati. Prije rata nikad nisi stupila nogom u Okučane niti u bilo koje od susjednih sela. Možda si tek zamijetila natpis «Okučani» kad si u autu putovala na jednu od svojih baletnih turneja. Gdje si u plesu širila poruku ljepote.

A onda su Okučani i Pakrac postali mjesta na koja si najčešće odlazila. Razgovarala si s ljudima, podržavala volontere i volonterke i nosila taj rad lako, s puno radosti. I iznenađivala nas svojim idejama, unoseći svoju stvaralačku notu koja je oplemenjivala svakog s kim si se sretala. Plela si pokidane niti komunikacije i cijelim

svojim bićem svjedočila što je život vrijedan življenja. Nosila si poruku ljubavi. Svojim si primjerom pokazala što znači vjerovati u solidarnost, što je prihvaćanje drugoga. I što je aktivna podrška koja osnažuje.

Koliko smo dana proveli na susretima u Mađarskoj, i kasnije u Slavoniji, smišljajući kako ohrabriti ratom razdvojene ljude. Kako rastočiti strah, kako mržnju pretočiti u strpljivost, kako osigurati poštivanje ljudskih prava.

Učila sam od tebe o otvorenosti za promjenu. Karcinom je bio još jedan izazov, nisi se predavala sve do svoje blage smrti.

Neću biti ni na komemoraciji niti na pogrebu jer nemam vizu za ulazak u zemlju koja je nekad bila i moja. Samo ću skupa sa svojim prijateljima i prijateljicama u Hrvatskoj zapaliti svijeću kako bi se zemaljska i nebeska svjetla pozdravljala.

Vesna Teršelić

Umrla je **Marina Cee**, tako nepredvidivo da tako slični na nju. Kao da, kao što je to toliko puta znala činiti, pokušava „staviti na stol“ neki problem o kome je htjela razgovarati, koji nije dopuštala da bude previđen, podcijenjen ili zanemaren - na kome je htjela da se zaustavimo - i da se sretnemo. To „staviti na stol“ bilo je ponekad Marinino praskanje i lupanje vratima, bilo je ponekad ostavljanje poruka po zidovima, bili su to i njeni poklončići nama u raznim prigodama koji su zrcalili dubinu odnosa - uvijek drugačije, a uvijek prepoznatljivo: uvijek je bilo poziv na odnos i odnos sam. Zato se kroz svu bol probija pitanje smisla - smještanja njene smrti u okvir njenog i naših života.

Ostavila je traga - ne da bi nam tek donosio utjehu, dapače; ne da bi se Marinom tek ponosili, puno više od toga.

Marinin i moj odnos je zadnjih godina prerastao od „majke njezine najbolje prijateljice“ koja teško da razumije njezin bunt i odbijanje okoštalog represivnog edukacijskog sistema do mirovnjakinja koje su učile jedna od druge i od drugih; koje su zajedno organizirale mnoga i različita neformalna učenja; osnaživale pojedince i grupacije koje su u razorenem poratnom slavonsko-baranjskom krajolik tražili putove građenja mira.

Sjećamo se kada je Marina došla u Centar za mir prevoditi razgovore sestre **Mary Evelin**, autorice knjige, s nama članicama/članovima Centra. Knjiga je izašla pod nazivom *Znak nade*, a Marina nas je poslije uvijek vraćala zvijezdi vodilji o kojoj je svatko od nas na svoj način govorio u toj knjizi: nada je u tome da se ljudsko dostojanstvo koje izvire iz ljudskog bića i ostvari kroz čovjeka. Tražila je od sebe i od nas da živimo tu nadu - nije dala da konkretnog čovjeka zamijenimo i zanemarimo u ime bilo kakvih ideja, ideala, cilja, postignuća ili projekta.

A u mnogima je radila - pitam se danas u kojima nije - jedna od onih duša koja nas je povezivala ne samo oko nego i preko granica projekata.

Pridružila se Akcijskoj grupi mladih kada su, prije svih drugih,

činili prve prekogranične iskorake i ostala s njima i kroz druženje i rad (- s Mirovnom grupom mladih

IN MEMORIAM Marina Cee

Vukovar, s Pronijevcima, s mladima iz Belog Manastira i Popovca, s „Burekovicima“, s Mirovnim timovima, teatrima mladih).

A bila je i s nama „matorima“ dodajući svim našim nastojanjima dimenziju međugeneracijskog dijaloga. Puno prije negoli su se ratni vođe dogovorili o mirnoj intergraciji putovale smo u Mohač da bismo susretale prijatelje mirovnjake „s druge strane“ i gradili temelje subregionalne Koordinacije mirovnih organizacija. Zatim je Marina prihvatila biti osoba za vezu s UNTAES-om. Ugovarala je dozvole za prve i sve slijedeće prijelaze „check pointova“ za nas aktiviste, za najhrabrije povratnice, za žene koje su, kako je sama jednom zapisala, „pružale ruke preko rana“ - za sve koji nisu pristajali na razdvajanje.

Sa **Cicom** je, pred još prazne i polusrušene kuće, po Baranji postavljala „Zajedničku klupu“ na kojoj se uči živjeti zajedno unatoč razlikama; zalijevala je nježne biljčice novonastale mirovne grupa da postanu „Oaza“ u pustoši raskidanih ljudskih veza. Njenom maštovitošću ženska grupa dobiva na angažiranosti i originalnosti: ženski kafe za 8. mart. Surađivala je na Kreativnim radionicama, prevodila na brojnim seminarima, sudjelovala na još više; predstavljala naš mirovni rad na mnogim

međunarodnim skupovima, pisala za biltene i časopise, bila koautorica video-filma *Dani kulture mira*.

Mislim da su za Marinu Dani kulture mira postali najdraži, u njima se tako dobro našla - njezin udio u pripremama za Dane kulture mira 99. bio je ogroman - održali su se u 11 mjesta Slavonije i Baranje i dobili regionalni karakter...

Najvažnije je, ipak, kakva je Marina bila. Od nje smo puno naučili: prije svega slušati i uvažavati svaku osobu i stalno željeti napredovati u tome. Dugo ćemo još učiti od nje prebirući po onome što je svatko od nas pohranio u svom srcu: hrabrosti biti ono što jesi, slobodi koja nije isključivanje, mudrosti mladosti, ljepoti, lepršavosti.. Neizmjereno smo zahvalni što smo imali vrijeme susreta, što je susret s Marinom oblikovao i nas. Nastavit ćemo zajedno - vez suoblikovanja plest će se trajno, uvijek nov, uvijek lijep - bogatstvo raznolikosti koje se neprestano dotičući i grleći mijenja i živi kroz ljudsko zajedništvo.

Kao vjernica vjerujem da je baš to, ostavljanje mjesta za drugoga u svom identitetu i građenje živućeg zajedništva odraz Božje prisutnosti tu među nama. Ali očekujem i više. Iako je za sve nas to samo veliki misterij, ipak očekujem ponovne i posve nove susrete - u Novom nebu i Novoj zemlji. Bit će to ljepota vječnog plesa a ne, kao sada, napor uklanjanja poretka dominacije, kome se Marina stalno odupirala, a koji se u raznim vidovima preprječuje ljepoti življenja svakog odnosa - ma kako mu iz prirode svoje duše težili.

Želimo da se sakupi i iz prostora kontemplativnosti iznjedri i javno artikulira Marinin udio u mirovnom pokretu Hrvatske; želimo da se u suvislu misao pretoči i mučni osjećaj da bi u nekakva drugačija vremena, u nekoj doista mirnodopskoj medicinskoj brizi, u kulturi života i harmonije imala više šanse; želimo dalje njegovati Dane kulture mira - da ostanu tradicija dok se ne pretvore u kulturu življenja

Volimo Marinu!

MANIFESTO 2000

Mir je u našim rukama

Pridružite se međunarodnom pokretu za kulturu mira i nenasilje

• Jer 2000. godina mora biti novi početak, prilika da transformiramo - svi zajedno - kulturu rata i nasilja u kulturu mira i nenasilja.

• zato jer je ta transformacija zahtjeva sudjelovanje svakog od nas i mora

ponuditi mladima kao i budućim generacijama vrijednosti koje ih mogu inspirirati da oblikuju svijet utemeljen na pravdi, solidarnosti, slobodi, dostojanstvu, skladu i prosperitetu za sve.

• zato jer je kultura mira podloga za održivi razvitak, zaštitu okoliša i dobrobit svake osobe.

• zato jer sam svjesan/svjesna mog dijela

odgovornosti za budućnost čovječanstva, osobito djece današnjice i sutrašnjice.

Obvezujem se da ću u svakodnevnom životu, svojoj obitelji, na poslu, u svojoj zajednici, zemlji i regiji:

1. "Poštovati svaki oblik života."

Poštovati život i dostojanstvo svakog živog bića bez diskriminacije i predrasuda.

2. "Odbaciti nasilje." Prakticirati aktivno nenasilje, odbacivati svaki oblik nasilja: fizičko, seksualno, psihološko, ekonomsko i socijalno, osobito prema najuskraćenijima i najosjetljivijima, kao što su djeca i adolescenti.

3. "Dijeliti s drugima."

Dijeliti svoje

vrijeme i materijalne resurse u duhu velikodušnosti kako bi se stalo na kraj isključivanju, nepravdi, te političkom i ekonomskom ugnjtanju.

4. "Slušati kako bi razumio/razumjela." Braniti slobodu izražavanja i kulturnu raznolikost, uvijek dajući prednost dijalogu i slušanju, i odbijati fanatizam, klevetanje i odbacivanje drugih.

5. "Čuvati planetu."

Promicati odgovorno potrošačko ponašanje i one načine razvitka koji poštuju sve oblike života i čuvaju prirodnu ravnotežu na planeti.

6. "Otkrivati solidarnost." Doprinositi razvitku svoje zajednice uz puno sudjelovanje žena i uvažavanje demokratskih načela kako bi zajedno stvorili nove oblike solidarnosti

MIR JE U NAŠIM RUKAMA

